

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

Факультет економіки і підприємництва

**Кафедра фінансів, банківської справи та
страхування**

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ
ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ
«СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»**

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня денної та заочної форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», галузь знань 07 «Управління та адміністрування», освітньої програми фінанси, банківська справа та страхування

РОЗРОБНИКИ:

Власюк Світлана Анатоліївна, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук, доцент Уманського НУС

Прокопчук Олена Тодорівна, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, доктор економічних наук, доцент Уманського НУС

Барабаш Леся Віталіївна, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук, доцент Уманського НУС

Бондаренко Наталія Вікторівна, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук, доцент Уманського НУС

Цимбалюк Юрій Анатолійович, доцент кафедри маркетингу, кандидат економічних наук, доцент Уманського НУС

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Нестерчук Юлія Олександрівна, професор, доктор економічних наук, професор кафедри підприємництва торгівлі та біржової діяльності Уманського НУС

Костюк Віра Степанівна, доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Уманського НУС

Рекомендовано кафедрою фінансів, банківської справи та страхування Уманського національного університету садівництва
Протокол від «30» серпня 2021 року №1

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва Уманського національного університету садівництва

Протокол від «31» серпня 2021 року №1

Власюк С.А., Прокопчук О.Т., Барабаш Л.В., Бондаренко Н.В., Цимбалюк Ю.А. Інструктивно-методичні матеріали для проведення практичних (семінарських) занять з навчальної дисципліни «Страховий менеджмент» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня денної та заочної форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Умань : ВПЦ «Візаві». 2021. 71 с.

ВСТУП

Мета – отримання знань і навичок з формування і реалізації управлінських рішень з питань організації і управління страховим бізнесом, ефективним використанням наявних ресурсів страхових компаній, оптимізації фінансових потоків страховиків і забезпечені на базі цього поєднання ефективного страхового захисту клієнтів страховиків і зростання добробуту власників страхових компаній.

Основні завдання дисципліни:

- вивчення сутності, ролі та механізму управління страховою діяльністю, що надає змогу об'єктивно сформулювати рівень знань студентів для подальшого успішного застосування в сфері страхування та на повну використовувати можливості страхового захисту в процесі діяльності та особистому житті;
- вивчення методів організації розвитку страхової компанії та регулювання страхової діяльності;
- набуття професійних знань з фундаментальних напрямків управління страховою діяльністю на основі вітчизняного та зарубіжного досвіду;
- набуття практичного досвіду планування та прийняття управлінських рішень в процесі страхування, перестраховування та інвестиційної діяльності страхових компаній.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі програми:

Пререквізити	Постреквізити
Соціальне страхування	Аналіз і візуалізація фінансових даних
Страхування	Виробнича практика
Страхові послуги та діяльність страхових організацій	Дипломне проектування
Виробнича практика	

Згідно з вимогами освітньої програми студенти **мають здобути компетентності:**

загальні:

- ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

спеціальні:

- СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- СК10. Здатність використовувати фундаментальні знання з фінансів, банківської справи та страхування для прийняття управлінських рішень в аграрному секторі економіки.

Програмні результати навчання:

- ПР03. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

– ПР04. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

– ПР11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.

– ПР12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

– ПР13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

– ПР14. Використовувати фундаментальні знання з фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з управлінськими інструментами для здійснення професійної діяльності в аграрному секторі економіки.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. УПРАВЛІННЯ СТРАХОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика страхового менеджменту

Досконале управління страховою діяльністю як важлива умова її розвитку і підвищення ефективності. Предмет і завдання дисципліни. Структура курсу і його взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Форми занять та методичні поради щодо вивчення дисципліни.

Теоретичні аспекти менеджменту: від старих форм до нових реальностей. Управління як наука, мистецтво, функція, процес, апарат. Зміст і механізми управління страховою справою на сучасному етапі її розвитку в Україні. Правова база управління страховою діяльністю.

Сучасна система поглядів на управління страхуванням за кордоном і в Україні. Проблеми використання зарубіжного досвіду в розбудові економічного механізму управління функціонуванням страхового ринку в Україні.

Необхідність і суть страхового менеджменту. Цілі і завдання страхового менеджменту. Функції страхового менеджменту. Правові основи страхового менеджменту. Страхова послуга і дослідження попиту на неї. Розвиток системи страхових послуг в умовах монополії держави на ведення страхової справи. Інфраструктура страхового ринку України.

Основні терміни: страховий менеджмент, цілі страхового менеджменту, принципи страхового менеджменту, функції страхового менеджменту, система правового регулювання страхової діяльності.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає необхідність вивчення курсу «Страховий менеджмент» фахівцями фінансового профілю?

Що є об'єктом і предметом курсу «Страховий менеджмент»?

Які знання є базою для засвоєння курсу? Надати приклади з відповідних дисциплін.

Надати визначення страхового менеджменту.

Охарактеризувати аналітичні компетенції.

Охарактеризувати планово-проектні компетенції.

Охарактеризувати організаційні компетенції.

Охарактеризувати контрольні компетенції.

Охарактеризувати обліково-статистичні компетенції.

Назвати основні особливості організації страхування як виду підприємницької діяльності та протиріччя пов'язані з цим.

Охарактеризувати кожен відмінність в організації страхового бізнесу.

Назвати основні ознаки глобалізаційних процесів в світі.

Охарактеризувати вплив глобалізації на комерційне страхування.

14. У зв'язку з чим Україна донедавна знаходилася осторонь світового страхового господарства?

Які зміни в комерційному страхуванні варто очікувати після трансформації України до світової організації торгівлі?

Які зміни відбуваються після трансформації національного страхового ринку у світовий?

Надати визначення страхового ринку та назвати основних його учасників.

Що собою представляє інфраструктура страхового ринку?

Назвати і охарактеризувати основні проблеми щодо функціонування інфраструктури страхового ринку України.

20. В чому полягає слабкість існуючої системи страхового менеджменту в Україні?

Я

Які існують напрямки удосконалення існуючої системи страхового менеджменту з боку приватних страховиків?

Чому український уряд не надав фінансової допомоги вітчизняним страховикам під час кризи?

с

н

Тестові завдання для перевірки знань

у **1. Страховий менеджмент – це:**

ю а) професійне управління діяльністю страхової компанії;

т б) технологія фінансового планування;

ь в) процес складання, прийняття та подальший контроль бюджетів;

г) комплекс завдань управління на всіх етапах життєвого циклу підприємства

а **2. Цілі страхового менеджменту класифікують як:**

п а) державні і суспільні;

р б) загальні і специфічні;

я в) економічні і політичні;

м г) управлінські і фінансові.

к **3. До функцій страхового менеджменту не відноситься функція:**

и а) планування;

б) організації;

у

д

о

с

- в) перестраховання;
- г) мотивації.

4. Розрізняють форми контролю:

- а) страховий і перестраховий;
- б) індивідуальний і колективний;
- в) повний і вибірковий;
- г) попередній, поточний і наступний.

5. Економічною метою страхового менеджменту є:

- а) розвиток страхового ринку;
- б) максимізація поточного прибутку;
- в) розробка якісних страхових продуктів;
- г) максимізація вартості страхової компанії.

6. Соціальною метою страхового менеджменту є:

- а) розвиток страхового законодавства;
- б) задоволення страхових потреб клієнтів страхової компанії;
- в) створення нових робочих місць у сфері страхування;
- г) максимізація прибутку.

7. Чітко сформоване у страхових працівників бажання виконати встановлені вимоги керівництва страхової компанії передбачає функція:

- а) планування;
- б) організації;
- в) мотивації;
- г) контролю.

8. Формування страхових фондів відбувається в порядку:

- а) міжрегіональному;
- б) обов'язковому та добровільному;
- в) міжрегіональному та державному;
- г) функціональному та стратегічному

9. Уповноваженим органом державної виконавчої влади, що здійснює нагляд за страховою діяльністю в Україні є:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Нацкомфінпослуг;
- в) Антимонопольний комітет;
- г) Національний банк України.

10. Які з перелічених функцій покладено на Нацкомфінпослуг?

- а) визначення мінімального розміру статутного фонду страховиків;
- б) опрацювання страхових тарифів;
- в) надання ліцензій на право здійснення страхової діяльності;
- г) реєстрація страхових договорів, за якими частина ризиків передається на

перестраховання нерезидентам.

11. Що є основною метою діяльності страхових компаній?

- а) дослідження та аналіз ринку;
- б) отримання прибутку;
- в) завоювання більшої частини ринку;
- г) завоювання репутації

12. З'єднання в єдине ціле матеріально-технічної і фінансової бази із трудовими ресурсами страхової компанії передбачає функція:

- а) планування;
- б) організації;
- в) мотивації;
- г) контролю.

13. Зіставлення запланованого і реально одержаного результату забезпечує функція:

- а) планування;
- б) організації;
- в) мотивації;
- г) контролю.

14. Досягнення єдності і координації зусиль персоналу страхової компанії передбачає функція:

- а) планування;
- б) організації;
- в) мотивації;
- г) контролю.

15. Превентивна функція полягає:

- а) у фінансуванні заходів для запобігання страхової події або мінімізації збитків;
- б) у формуванні страхового фонду;
- в) у відшкодуванні вартості постраждалого майна в межах страхових сум і умов;
- г) в одержанні матеріального забезпечення у разі нещасного випадку

16. Фінансовий менеджмент – це:

- а) управлінська діяльність, пов'язана з визначенням потреб у фінансових ресурсах, виявленні всіх альтернативних джерел фінансування та їх оцінку
- б) сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів, методів і форм управління інноваційною діяльністю конкретного об'єкта
- в) область управління діяльністю, спрямована на побудову організації як системи, призначеної для ефективної реалізації свого цільового призначення
- г) комплекс завдань управління на всіх етапах життєвого циклу

підприємства, охоплюючи всі дії та операції, пов'язані як з інформацією в усіх її формах і станах, так і з підприємством у цілому на основі даної інформації

17. Маркетинговий менеджмент – це

а) область управління діяльності, спрямована на побудову організації як системи, призначеної для ефективної реалізації свого цільового призначення

б) аналіз, планування, втілення в життя та контроль за проведенням заходів, розрахованих на встановлення, зміцнення і підтримку взаємовигідних обмінів із цільовим ринком для досягнення конкретної мети підприємства

в) систематично-організаційний процес відтворювання і ефективного використання персоналу

г) сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів, методів і форм управління інноваційною діяльністю конкретного об'єкта

18. Діяльність менеджерів, яка пов'язана із формуванням місії, цілей і довгострокових стратегій організації, розвиток іміджу, впровадження стратегічного вибору включає в себе:

а) маркетинговий менеджмент

б) інформаційний менеджмент

в) стратегічний менеджмент

г) менеджмент персоналу

19. Інформаційний менеджмент – це:

а) управлінська діяльність, пов'язана з визначенням потреб у фінансових ресурсах, виявленні всіх альтернативних джерел фінансування та їх оцінку

б) сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів, методів і форм управління інноваційною діяльністю конкретного об'єкта

в) область управління діяльності, спрямована на побудову організації як системи, призначеної для ефективної реалізації свого цільового призначення

г) комплекс завдань управління на всіх етапах життєвого циклу підприємства, охоплюючи всі дії та операції, пов'язані як з інформацією в усіх її формах і станах, так і з підприємством у цілому на основі даної інформації

20. Інноваційний менеджмент – це:

а) управлінська діяльність, пов'язана з визначенням потреб у фінансових ресурсах, виявленні всіх альтернативних джерел фінансування та їх оцінку

б) сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів, методів і форм управління інноваційною діяльністю конкретного об'єкта

в) область управління діяльності, спрямована на побудову організації як системи, призначеної для ефективної реалізації свого цільового призначення

г) комплекс завдань управління на всіх етапах життєвого циклу підприємства, охоплюючи всі дії та операції, пов'язані як з інформацією в усіх її формах і станах, так і з підприємством у цілому на основі даної інформації

Змістовий модуль 2. Організація, планування та контроль страхової діяльності

Зміст, складові та система стратегічного управління страховою організацією. Процес стратегічного планування в страховій компанії. Впровадження в діяльність страхових компаній управління на основі збалансованої системи показників. Контроль страхової діяльності.

Основні поняття і терміни: стратегія, корпоративна стратегія, фінансова стратегія, маркетингова стратегія, місія компанії, PEST-аналіз, збалансована система показників (Balanced Scorecard), стандарт ISO 9001:2000

Питання для самоконтролю

1. Яка концепція покладена до обґрунтування необхідності формування стратегії страхової компанії і розробки стратегічного плану її діяльності?
2. Дати визначення стратегії в управлінні страховою компанією.
3. Що собою представляє стратегічний фактор конкурентної переваги фірми?
4. Навести приклади стратегічних факторів конкурентної переваги фірми на макро-і мікрорівнях.
5. Охарактеризувати кожну складову системи стратегічного управління страховою компанією
6. Що собою представляє місія страхової компанії?
7. Що собою представляє і з яких елементів складається бачення розвитку страхової компанії?
8. Якими можуть бути стратегічні цілі страхової компанії?
9. Якими фінансовими показниками можуть вимірюватися результати досягнення стратегічних цілей?
10. Провести PEST-аналіз зовнішнього середовища України та оцінити його вплив на стратегічний розвиток страхових компаній.
11. В чому полягає основний зміст збалансованої системи показників і яку роль вона може відігравати в стратегічному управлінні страховою компанією?
12. Які критичні зауваження можна поставити до збалансованої системи показників?
13. Чому збалансована система показників найкраще може застосовуватися саме в фінансових установах (в тому числі в страхових компаніях)?
14. Охарактеризувати кожен з принципів управління страховою компанією на основі збалансованої системи показників.

15. Охарактеризувати напрямки реалізації фінансової складової бізнес-стратегії для типової страхової компанії.

16. Охарактеризувати кожен з 12 елементів внутрішніх бізнес-процесів страхової компанії.

Тестові завдання для перевірки знань

1. План функціонування страхової компанії включає:

- а) техніко-економічне обґрунтування запланованої страхової діяльності;
- б) прогноз розвитку страхових операцій на три або більше років;
- в) загальний розмір страхових внесків, прийнятих страховиком від страхувальників;
- г) баланс доходів і витрат страховика.

2. Бізнес-план розглядається як:

- а) прогнозна комплексна програма перспективного розвитку страхової компанії;
- б) вихідний документ, де узагальнюється вся інформація про ринок страхових послуг;
- в) техніко-економічне обґрунтування запланованої страхової діяльності;
- г) всі відповіді правильні.

3. Бюджетування – це:

- а) інструмент управління страховою компанією;
- б) технологія фінансового планування;
- в) процес складання, прийняття та подальший контроль бюджетів;
- г) всі відповіді правильні.

4. Безпосередньою діяльністю страховика є:

- а) перестраховання;
- б) одержання коштів під заставу;
- в) торгівля банківськими металами;
- г) аудиторські перевірки.

Страховик (перестраховик) України має право приймати ризики в перестраховання лише:

- а) з тих видів добровільного страхування, на здійснення яких він отримав ліцензію;
- б) з тих видів обов'язкового страхування, на здійснення яких він отримав ліцензію;
- в) з тих видів добровільного та обов'язкового страхування, на здійснення яких він отримав ліцензію;
- г) зі страхування життя.

6. У яких формах підприємств можуть створюватись страховики в

Україні?

- а) фізичні особи, зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності;
- б) юридичні особи, зареєстровані у формі акціонерних, повних, командитних товариств і товариств з додатковою відповідальністю;
- в) юридичні особи у формі товариств з обмеженою відповідальністю і приватних підприємств;
- г) іноземні юридичні особи.

7. Перестраховання є:

- а) самостійною галуззю страхування;
- б) підгалуззю майнового страхування;
- в) підгалуззю особового страхування;
- г) підгалуззю страхування відповідальності.

8. До факультативного перестраховання страхові компанії вдаються досить часто у таких випадках:

- а) ризик настільки значний, що виходить за межі (ліміти) діючих перестраховувальних договорів;
- б) ризик не підпадає під умови чинних договорів;
- в) компанія, що передає ризик, вважає за необхідне перестрахувати частину відповідальності за власним утриманням;
- г) все вірно.

9. Коли цедент отримує найбільшу комісію за перестрахованням:

- а) за квотним договором;
- б) за ексцедентним договором;
- в) за договором ексцедента суми;
- г) за факультативно-облігаторними договорами.

10. Кептивні страховики – це:

- а) акціонерні страхові компанії публічного і приватного типу;
- б) страхові компанії, створені за участю іноземних осіб;
- в) страхові компанії, створені за рахунок коштів окремих галузей, міністерств, відомств з метою обслуговування внутрішньогалузевих ризиків;
- г) страхові компанії, створені за рахунок коштів держави.

11. Об'єднання страховиків:

- а) координують діяльність страхових компаній;
- б) здійснюють страхову діяльність;
- в) здійснюють посередницьку діяльність;
- г) забезпечують фінансову надійність страхових операцій.

12. Зміну організаційно-правової форми товариства, у вигляді якого була створена страхова компанія, передбачає:

- а) злиття;

- б) приєднання;
- в) перетворення;
- г) виділення.

13. При передачі ризику на перестраховання комісійні винагороди за перестраховання отримує?

- а) перестраховик;
- б) цедент;
- в) як перестраховик так і цедент (відповідно до договору перестраховання);
- г) Немає вірної відповіді.

Об'єктом перестраховальних операцій є:

- а) майнова ситуація в певному страховому товаристві;
- б) настання страхового випадку у певному страховому товаристві;
- в) настання страхового ризику в певному страховому товаристві;
- г) все вірно.

15. В перестрахованні ризику беруть участь чотири страховики. В даному випадку ретроцесіонарій – це:

- а) перший страховик;
- б) другий страховик;
- в) третій страховик;
- г) четвертий страховик.

16. За належністю страхові компанії класифікуються як:

- а) спеціалізовані та універсальні;
- б) місцеві та регіональні;
- в) приватні і публічні акціонерні товариства;
- г) приватні та державні.

17. До технологічних принципів фінансового планування не відноситься:

- а) принцип відповідності строків майбутніх витрат та джерел їх покриття;
- б) принцип постійної потреби у грошових коштах;
- в) принцип солідарності;
- г) принцип резервування.

Страховик, який уклав договір перестраховання:

- а) залишається відповідальним перед страхувальником у повному обсязі згідно з договором страхування;
- б) залишається відповідальним перед страхувальником лише в певній частині;
- в) не несе відповідальності перед страхувальником;
- г) несе відповідальність лише за окремими видами страхування.

19. За належністю страхові компанії класифікуються як:

- а) спеціалізовані та універсальні;
- б) місцеві та регіональні;

- в) приватні і публічні акціонерні товариства;
- г) приватні та державні.

20. Основною метою діяльності товариств взаємного страхування є:

- а) страхові операції з будь-яких видів страхування;
- б) створення страхового захисту членів товариства;
- в) перестраховування;
- г) розробка та впровадження єдиних правил страхування.

21. За непропорційним перестраховуванням розрахунки між сторонами договору охоплюють:

- а) підсумкові фінансові результати цедента;
- б) окремі договори страхування;
- в) окремі збитки;
- г) все вірно.

22. Основні переваги факультативного перестраховування:

- а) висока ставка комісії перестраховування;
- б) увага, що приділяється окремим ризикам;
- в) легкість в управлінні;
- г) все вірно.

23. Філія страхової компанії має право:

- а) укладати та обслуговувати договори страхування;
- б) приймати рішення про свою ліквідацію;
- в) проводити ревізії діяльності інших філій;
- г) займатися рекламною діяльністю.

24. Реорганізація страхових організацій може проводитись шляхом:

- а) злиття;
- б) приєднання;
- в) поділу;
- г) ліквідації.

25. Бізнес-план складають на період:

- а) до одного року;
- б) на 3-5 років;
- в) на квартал;
- г) до одного місяця.

26. Бізнес-план подається:

- а) в органи нагляду і контролю для отримання ліцензії;
- б) страховальникам при укладанні договорів страхування;
- в) в регіональні управління Міністерства доходів і зборів;
- г) в Антимонопольний комітет.

27. Результатом процедури бюджетування є такі основні форми:

- а) бюджет доходів і витрат;
- б) бюджет власного капіталу;
- в) бюджет руху грошових коштів;
- г) прогноз балансу.

28. Реорганізація страхової компанії проводиться у разі:

- а) рішення вищого органу страхової компанії;
- б) на вимогу Ліги страхових організацій України;
- в) рішення страхувальників;
- г) на вимогу Нацкомфінпослуг за порушення страхового законодавства

29. У групі пропорційного перестрахування виділяють такі підвиди договорів перестрахування:

- а) квотний, ексцедентний та квотно-ексцедентний договори;
- б) ексцеденти збитку та ексцедент збитковості;
- в) облігаторні договори;
- г) факультативи і договори.

30. Реорганізація страховика передбачає:

- а) проведення комплексної перевірки фінансово-господарської діяльності страховика, зокрема обов'язкової аудиторської перевірки;
- б) встановлення заборони на вільне користування майном страховика та прийняття страхових зобов'язань без дозволу Уповноваженого органу;
- в) об'єднання кількох страховиків із визначенням порядку передачі страхових зобов'язань за умови погодження на це власників страховиків;
- г) все вірно.

Змістовий модуль 3. *Маркетинг в системі управління страховою діяльністю*

Концепція маркетингу. Завдання управління маркетингом. Стратегічна орієнтація маркетингу. Конкурентні пріоритети маркетингу страхової організації. Маркетингові дослідження: завдання, види і структура. Вимірювання місткості ринку. Визначення факторів, що впливають на динаміку продажу. Оцінювання інтенсивності конкуренції.

Задачі, функції та особливості організації маркетингової діяльності в страховій компанії. Система розробки та продажу страхових послуг. Управління рекламною діяльністю страхової компанії. Управління відносинами страховика зі страховими посередниками. Страхування авіаційної і космічної техніки. Економічний зміст, значення і види страхування кредитних ризиків.

Стратегія виходу на ринок. Процедури стратегічного планування маркетингу. Зміст плану маркетингу. Формування пропозиції послуг. Основні

вимоги до опрацювання нових конкурентоспроможних видів страхових послуг. Управління рекламною діяльністю. Розвиток мережі реалізації послуг. Взаємовідносини страхової організації зі страховими посередниками щодо реалізації полісів. Використання засобів стимулювання продажу страхових полісів.

Основні поняття і терміни: страховий маркетинг, страхове поле, страхова реклама, маркетингове дослідження, інвестиційне страхування, паспорт страхової послуги, фінансовий супермаркет, Bancainssurance, MLM.

Питання для самоконтролю

1. Визначити зміст маркетингу в страховій компанії.
2. Вказати мету та особливості організації маркетингу страховика, з чого вони витікають?
3. Охарактеризувати стратегічний, оперативний та організаційний маркетинг.
4. Як можна структурувати маркетингову політику страхової компанії?
5. Що собою представляє страхове поле?
6. Охарактеризувати етапи проведення маркетингового дослідження.
7. В яких напрямках може проводитися маркетингове дослідження?
8. Які види страхової реклами існують (навести приклади).
9. В чому полягає відмінність в реалізації нових страхових послуг перед тими, що вже продавалися страховою компанією?
10. Що собою представляє непряма реклама страхових послуг і наскільки вона ефективна?
11. Вказати і охарактеризувати причини виникнення і поширення Bancainssurance.
12. Якими є переваги застосування Bancainssurance для страхової компанії і для банку?
13. В яких формах може здійснюватися співпраця між: банками і страховими компаніями?
14. Які недоліки містить в собі Bancainssurance як канал реалізації страхових послуг?
15. Які недоліки Bancainssurance можна вважати головними, а які – другорядними?
16. Які недоліки Bancainssurance як каналу реалізації страхових послуг притаманні саме Україні?

Тестові завдання для перевірки знань

1. Страховий маркетинг – це:

- а) державна регламентація страхового бізнесу;
- б) система патентування страхових продуктів;
- в) розробка та реалізація конкурентоспроможних страхових продуктів;
- г) платоспроможний попит населення.

2. Маркетингова діяльність страхової компанії охоплює:

- а) відносини з приводу формування фондів фінансових ресурсів;
- б) емісію цінних паперів;
- в) визначення ринкового сегменту;
- г) матеріально-технічне постачання.

3. До маркетингових інструментів відноситься:

- а) ціна;
- б) система оподаткування страхових послуг;
- в) конкуренція між страховиками;
- г) набір умов страхування.

4. Споживча вартість страхового продукту – це:

- а) страховий тариф;
- б) відсоток за кредит;
- в) страховий захист;
- г) дисконт.

5. Страховий продукт – це:

- а) комплекс послуг з ліквідації наслідків несприятливих подій;
- б) отримання інвестиційного доходу;
- в) консалтингові послуги;
- г) виплата страхового відшкодування.

6. На рівні безпосереднього оточення маркетингові служби вивчають:

- а) канали збуту;
- б) ресурси страхової компанії;
- в) політичні аспекти;
- г) демографічні аспекти.

7. На рівні макрооточення маркетингові служби вивчають:

- а) контактні аудиторії;
- б) ринок робочої сили;
- в) культурні аспекти;
- г) витрати страхової компанії.

8. На рівні мікрооточення маркетингові служби вивчають:

- а) конкурентів;
- б) постачальників;
- в) організаційну структуру страхової компанії;

г) економіку країни.

9. Реклама – це:

- а) публічне звернення з метою залучення клієнтів;
- б) комплекс маркетингових комунікацій;
- в) спосіб доступу до послуг;
- г) пакетна послуга.

10. Засоби поширення реклами – це:

- а) посередники;
- б) засоби масової інформації;
- в) збутова мережа;
- г) маркетингові дослідження.

11. Індекс Герфіндаля – Гіршмана розраховується як:

- а) сума квадратів часток перших п'яти компаній, які діють на ринку;
- б) сума квадратів часток усіх компаній, які діють на ринку;
- в) кількість усіх компаній, які діють на ринку;
- г) сума квадратів часток перших п'ятдесяти компаній, які діють на ринку.

12. Страховий маркетинг як комплекс дій включає:

- а) дослідження потенційних страхувальників та їхніх мотивів під час укладання договору страхування;
- б) дослідження ринків і власного страхового портфеля;
- в) розроблення вимог до страхових продуктів (послуг);
- г) всі відповіді вірні.

13. До видів маркетингових досліджень не відноситься:

- а) пошукове дослідження;
- б) описове дослідження;
- в) експериментальне дослідження;
- г) причинне дослідження;

14. До функцій стратегічного маркетингу не належать:

- а) дослідження окремих сегментів страхового ринку;
- б) професійна підготовка фахівців та страхових посередників;
- в) формування вимог до страхових продуктів;
- г) оцінка ефективності маркетингових заходів.

15. Існують такі підходи до організації служби маркетингу:

- а) ринковий;
- б) функціональний;
- в) товарний;
- г) всі відповіді вірні.

16. До методів, за допомогою яких проводяться маркетингові дослідження, не відносять:

- а) спостереження
- б) опитування
- в) експеримент
- г) пошук

17. До функцій оперативного маркетингу не відносяться:

- а) професійна підготовка фахівців та страхових посередників;
- б) визначення індикативних показників страхової продукції;
- в) організація зв'язків із громадськістю;
- г) аналіз поточного стану реалізації страхових послуг.

18. Який з етапів не відноситься до процесу маркетингового дослідження:

- а) виявлення проблеми та визначення цілей досліджень;
- б) розроблення та реалізація плану дослідження;
- в) обробка результатів та представлення отриманих результатів
- г) отримання результатів та використання їх для прийняття управлінських рішень

19. Основними завданнями іміджевої реклами є:

- а) збільшення кількості посередників
- б) стимулювати придбання страхового поліса;
- в) створити умови для стабільного розпізнавання страхових агентів компанії за її торговим знаком;
- г) збільшити надходження страхових премій;

20. Який з методів не належить до загальних методів розрахунку бюджету рекламної кампанії страховика:

- а) конкурентного паритету;
- б) у відсотках від суми продажу;
- в) фіксованого відсотка;
- г) від наявних коштів

Змістовий модуль 4. Врегулювання страхових претензій

Служба врегулювання претензій, її завдання та місце в страховій компанії. Спеціальні види врегулювання страхових претензій. Врегулювання страхових претензій з перестраховиками. Врегулювання страхових претензій за договорами, які передбачають «асистанс-допомогу». Депозитне страхування в Україні: сутність, проблеми та перспективи розвитку.

Основні поняття і терміни: страхові претензії, страхова подія, страхова експертиза, аварійний комісар, сюрвейер, аджастер, страховий акт, страхова сума, страхова виплата, страхове відшкодування, комерційне страхування,

соціальне страхування, добровільне страхування, обов'язкове страхування, асистанс-послуги

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте завдання служби з врегулювання претензій страхової компанії.
2. Надайте характеристику основним принципам врегулювання претензій і збитків страхової компанії.
3. Поясніть категорії «страхова сума», «страховий випадок», «страхова виплата».
4. Обґрунтуйте механізм врегулювання страхових претензій з перестраховиками.
5. Розкрийте зобов'язання фахівця з врегулювання претензій.
6. Висвітліть вимоги нормативних документів щодо створення і діяльності підрозділів страхових компаній з врегулювання претензій і збитків за страховими випадками.
7. Окресліть етапи врегулювання претензій страховими компаніями.

Тестові завдання для перевірки знань

1. Служба з врегулювання страхових претензій компанії має підпорядковуватися:

- а) Національному банку України
- б) Міністерству фінансів
- в) керівництву страхової компанії
- г) Нацкомфінпослуг

2. Метою створення служби з врегулювання страхових претензій компаній є:

- а) врегулювання надходження страхових платежів
- б) проведення якісних розслідувань обставин настання страхових випадків, визначення винних осіб, встановлення величини отриманих збитків
- в) збільшення кількості посередників
- г) отримання результатів та використання їх для прийняття управлінських рішень

3. Яка з цілей не належить до цілей створення служби з врегулювання страхових претензій компаній

- а) проведення якісних розслідувань обставин настання страхових випадків
- б) визначення винних осіб
- в) встановлення величини отриманих збитків
- г) врегулювання надходження страхових платежів

4. Страхова претензія – це:

- а) визначення величини страхових технічних резервів
- б) вимога страхувальника про відшкодування страховиком збитку
- в) діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу страховика
- г) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати

5. Страхова експертиза – це:

- а) досудове розслідування всіх обставин страхового випадку
- б) ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування
- в) певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання
- г) частина збитків, що не відшкодовується страховиком згідно з договором страхування

6. Страховий акт – це:

- а) дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі страховика
- б) ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування
- в) грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку
- г) документ, що містить вичерпну інформацію про страховий випадок

7. Страхова виплата – це:

- а) плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування
- б) резерви, що утворюються страховиками з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум
- в) різниця між величиною резервів збитків на звітну дату і величиною резервів збитків на минулу звітну дату
- г) грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку

8. Під страховим випадком розуміється:

- а) подія, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі
- б) плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування
- в) різниця між величиною резервів збитків на звітну дату і величиною резервів збитків на минулу звітну дату

г) резерви, що утворюються страховиками з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум

9. Страхова сума – це:

а) частина збитків, що не відшкодовується страховиком згідно з договором страхування

б) грошова сума, в межах якої страховик відповідно до умов страхування зобов'язаний провести виплату при настанні страхового випадку

в) ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування

г) частка власних коштів страховика, яка резервується з метою додаткового забезпечення платоспроможності страховика

10. Страхове відшкодування – це:

а) грошова сума, яку страховик виплачує страхувальнику як відшкодування збитків, спричинених страховою подією, передбаченою страховим договором

б) частина збитків, що не відшкодовується страховиком згідно з договором страхування

в) частка власних коштів страховика, яка резервується з метою додаткового забезпечення платоспроможності страховика

г) ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування

11. Комерційне страхування – це:

а) гарантована державою система заходів щодо забезпечення громадян у старості, на випадок захворювання, втрати працездатності, щодо підтримки материнства та дитинства, а також охорони здоров'я членів суспільства

б) різновид підприємницької діяльності, спрямованої на здійснення страхового захисту юридичних та фізичних осіб, метою якої є отримання прибутку

в) сукупність інституцій та відносин, що забезпечують захист громадян від соціальних ризиків на засадах платності, солідарності та еквівалентності відшкодування

г) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу

12. Соціальне страхування – це:

а) гарантована державою система заходів щодо забезпечення громадян у старості, на випадок захворювання, втрати працездатності, щодо підтримки материнства та дитинства, а також охорони здоров'я членів суспільства

б) різновид підприємницької діяльності, спрямованої на здійснення страхового захисту юридичних та фізичних осіб, метою якої є отримання прибутку

в) сукупність інституцій та відносин, що забезпечують захист громадян від соціальних ризиків на засадах платності, солідарності та еквівалентності відшкодування

г) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу

13. Система соціального страхування – це:

а) гарантована державою система заходів щодо забезпечення громадян у старості, на випадок захворювання, втрати працездатності, щодо підтримки материнства та дитинства, а також охорони здоров'я членів суспільства

б) різновид підприємницької діяльності, спрямованої на здійснення страхового захисту юридичних та фізичних осіб, метою якої є отримання прибутку

в) сукупність інституцій та відносин, що забезпечують захист громадян від соціальних ризиків на засадах платності, солідарності та еквівалентності відшкодування

г) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу

14. Цедент – це:

а) компанія, що віддає ризик в перестраховання

б) компанія, яка приймає ризик у перестраховання

в) юридичні або фізичні особи, які здійснюють посередницьку діяльність на страховому ринку від імені страховика за відповідну комісійну винагороду.

г) заяви страхувальників (їх правонаступників або третіх осіб, визначених договором страхування) щодо страхової виплати

15. Цесіонарій – це:

а) компанія, що віддає ризик в перестраховання

б) компанія, яка приймає ризик у перестраховання

в) юридичні або фізичні особи, які здійснюють посередницьку діяльність на страховому ринку від імені страховика за відповідну комісійну винагороду.

г) заяви страхувальників (їх правонаступників або третіх осіб, визначених договором страхування) щодо страхової виплати

16. «Асистанс» – це:

а) вид підприємницької діяльності щодо надання технічної, медичної, сервісної, правової та фінансової допомоги фізичним і юридичним особам

б) компанія, що віддає ризик в перестраховання

в) юридичні або фізичні особи, які здійснюють посередницьку діяльність на страховому ринку від імені страховика за відповідну комісійну винагороду.

г) заяви страхувальників (їх правонаступників або третіх осіб, визначених договором страхування) щодо страхової виплати

17. Про намір достроково припинити дію договору страхування будь-яка сторона зобов'язана повідомити іншу не пізніше як за:

- а) 10 календарних днів до дати припинення дії договору
- б) 30 календарних днів до дати припинення дії договору
- в) 60 календарних днів до дати припинення дії договору
- г) 90 календарних днів до дати припинення дії договору

18. Інформація про укладання, зміну або призупинення дії договорів страхування життя має бути внесена до реєстрів протягом

- а) п'яти календарних днів з дати їх укладання, зміни чи призупинення
- б) десяти календарних днів з дати їх укладання, зміни чи призупинення
- в) п'ятнадцяти календарних днів з дати їх укладання, зміни чи призупинення
- г) тридцяти календарних днів з дати їх укладання, зміни чи призупинення

19. Страхові виплати при майновому страхуванні та страхуванні відповідальності здійснюються в формі:

- а) товарній
- б) готівковій
- в) безготівковій
- г) страхового відшкодування

20. Розмір страхової суми визначається:

- а) Кабінетом міністрів України
- б) Національним банком України
- в) договором страхування
- г) Міністерством фінансів

МОДУЛЬ 2. ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Змістовий модуль 5. Управління фінансовими результатами страхових компаній

Склад доходів і витрат страхової компанії. Управління формуванням прибутку страхової компанії. Формування прибутку від страхової діяльності. Формування прибутку страховика від інвестиційної діяльності. Оподаткування страховиків податком на прибуток. Використання методу «директ-костинг» для управління фінансовими результатами страхової компанії.

Основні поняття і терміни: страховий тариф, страхова сума, фінансовий результат від страхової діяльності, фінансовий результат від інвестиційної діяльності, зароблена страхова премія, резерв незароблених премій, інвестиційний процес.

Практичні завдання

Задача. Визначити величину прибутку від страхової діяльності компанії, виходячи з наступних даних: дохід від здачі майна в оренду – 58 тис. грн.; сума заробленої страхової премії – 325 тис. грн.; частка перестраховика в резервах страховика – 35 тис. грн.; комісійна винагорода від перестраховика – 20 тис. грн.; сума доходів від депозитного вкладу в банк – 134 тис. грн.; сума коштів, повернутих з централізованого резервного фонду – 38 тис. грн.; дохід від акцій – 90 тис. грн.; сума резерву незароблених премій – 112 тис. грн.; сума сплаченого страхового відшкодування – 208 тис. грн.; відрахування в централізовані страхові резерви – 50 тис. грн.

Задача. Визначити величину прибутку від страхової діяльності компанії, виходячи з наступних даних: дохід від здачі майна в оренду – 69 тис. грн; сума заробленої страхової премії – 265 тис. грн; частка перестраховика в резервах страховика – 35 тис. грн; комісійна винагорода від перестраховика – 18 тис. грн; сума доходів від депозитного вкладу в банк – 145 тис. грн; сума коштів, повернутих з централізованого резервного фонду – 48 тис. грн; дохід від акцій – 90 тис. грн; сума резерву незароблених премій – 114 тис. грн; сума сплаченого страхового відшкодування – 85 тис. грн; відрахування в централізовані страхові резерви – 55 тис. грн.

Задача. Визначити величину прибутку страховика від страхової діяльності на кінець звітного періоду, виходячи з таких даних за звітний період: сума заробленої страхової премії – 500 тис. грн.; сума премії, сплаченої перестраховикам – 240 тис. грн.; сума резерву незаробленої премії на початок звітного періоду 100 тис. грн.; сума резерву незаробленої премії па кінець

звітнього періоду 180 тис. грн.; сума резерву збитків – 60 тис. грн.; сума комісійної винагороди за передачу ризиків у перестраховання – 20 тис. грн.; сума сплаченого страхового відшкодування – 220 тис. грн., у тому числі частка перестраховика – 110 тис. грн.; відрахування у централізовані страхові резервні фонди 30 тис. грн.; відрахування у вільні резерви страховика – 10 тис. грн.; витрати на ведення страхової справи – 180 тис. грн.; доходи від здавання майна в оренду – 90 тис. грн.; доходи від цінних паперів – 250 тис. грн.; доходи від врегулювання регресних вимог – 50 тис. грн.

Задача. Визначити величину заробленої страхової премії за рік, виходячи з наступних даних: сума резерву незароблених премій на початок року – 130 тис. грн.; на кінець року – 187 тис. грн.; сума премій, що надійшли протягом року за договорами страхування – 879 тис. грн.; сума премій, що надійшли протягом року за договорами перестраховання – 206 тис. грн.; сума премій, сплачених перестраховиком – 120 тис. грн.; комісійна винагорода за передачу ризиків у перестраховання – 50 тис. грн.

Задача. Визначити величину заробленої страхової премії, виходячи з наступних даних: частина страхових відшкодувань, компенсованих перестраховиками – 80 тис. грн.; величина резерву незароблених премій на початок року – 200 тис. грн.; на кінець року – 280 тис. грн.; сума премій, що надійшли протягом року за договорами страхування – 1120 тис. грн.; відрахування до вільних резервів – 50 тис. грн.; сума премій, що надійшли протягом року за договорами перестраховання – 420 тис. грн.; сума премій, сплачених перестраховикам – 110 тис. грн.; комісійна винагорода за передачу ризиків у перестраховання – 42 тис. грн.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризувати склад доходів страховика.
2. В який спосіб формується дохід від страхової діяльності?
3. Яка складова доходу є первинною?
4. Охарактеризувати можливі стратегії управління доходом страхової компанії.
5. Охарактеризувати витрати страховика за основними групами.
6. Яке співвідношення між: витратами страховика може вважатися оптимальним?
7. Які особливості формування страхових тарифів в обов'язкових видах страхування?
8. Як групуються витрати при обчисленні прибутку від страхової діяльності?
9. Яким чином формується прибуток від страхової діяльності страховика?

10. В чому полягає особливість формування прибутку від страхової діяльності?

11. Що собою представляє зароблена премія і в який спосіб вона обраховується?

12. Якщо страховий і фінансовий ринки є розвиненими, яка частка прибутку страховка має бути більшою? Обґрунтуйте відповідь.

13. Охарактеризуйте загальні етапи інвестиційного процесу страхової компанії.

14. Які відмінності мають бути у інвестиційних портфелях компаній, що здійснюють ризикове страхування та тих, що здійснюють страхування життя?

15. Зважаючи на реалії українського фінансового ринку, сформууйте інвестиційний портфель для компаній: з ризикового страхування; зі страхування життя.

16. Які існують особливості оподаткування страхових компаній?

Тестові завдання для перевірки знань

1. Головною особливістю діяльності страхової компанії є те, що:

- а) діяльність пов'язана із залученням посередників
- б) діяльність провадиться виключно в товарній формі
- в) страховик спочатку акумулює кошти, створюючи необхідний страховий фонд, а лише після цього несе витрати
- г) страховик спочатку несе витрат, а потім створює страховий фонд

2. Доходи страховика формуються виключно від:

- а) страхової діяльності
- б) фінансової діяльності
- в) інвестиційної діяльності
- г) основної, фінансової, інвестиційної та іншої діяльності

3. Плата за страхування від резидентів проводиться виключно у:

- а) готівковій та безготівковій формі
- б) готівковій формі
- в) безготівковій формі
- г) іноземній валюті

4. Страхова премія визначається як:

- а) різниця між страховою сумою та страховим тарифом
- б) добуток страхової суми та страхового тарифу
- в) відношення страхової суми до страхового тарифу
- г) сума страхової суми та страхового тарифу

5. Аквізиційні витрати – це витрати:

- а) пов'язані із залученням нових страхувальників, укладенням нових договорів

страхування

б) пов'язані із обслуговуванням готівкового обігу страхових премій; на оплату праці службовців страхової компанії, витрати на виготовлення банківських квитанцій та відомостей щодо прийому страхових премій, на оплату банківських послуг

в) із урегулювання збитків

г) пов'язані з реінвестуванням прибутку

Інкасаційні витрати – це витрати:

а) пов'язані із залученням нових страхувальників, укладенням нових договорів страхування

б) пов'язані із обслуговуванням готівкового обігу страхових премій; на оплату праці службовців страхової компанії, витрати на виготовлення банківських квитанцій та відомостей щодо прийому страхових премій, на оплату банківських послуг

в) із урегулювання збитків

г) пов'язані з реінвестуванням прибутку

7

а) пов'язані із залученням нових страхувальників, укладенням нових договорів

Інкасаційні витрати – це витрати:

б) пов'язані із обслуговуванням готівкового обігу страхових премій; на оплату праці службовців страхової компанії, витрати на виготовлення банківських квитанцій та відомостей щодо прийому страхових премій, на оплату банківських послуг

в) із урегулювання збитків

г) пов'язані з реінвестуванням прибутку

8. В обов'язкових видах страхування усі розрахунки в формуванні страхових платежів, а значить і доходів від страхової діяльності регламентуються

а) державою

б) страховою компанією

в) НБУ

г) ВРУ

9. Витрати на проведення страхових операцій формують

а) готівковий обіг страхової компанії

б) собівартість страхової послуги

в) реальний стан страхової компанії

г) стратегічний план щодо страхових послуг

10. Прибуток від страхової діяльності може бути збільшено за рахунок зниження собівартості страхової послуги через:

- а) скорочення видатків на ведення справи
- б) зниження збитковості
- в) дотримання принципу еквівалентності між сумою зібраних нетто-премій і сумою фактичних виплат страхувальникам
- г) всі відповіді вірні

Змістовий модуль 6. *Управління платоспроможністю страхових компаній*

Фактори, що зумовлюють особливості фінансового менеджменту в страхових організаціях. Організація управління процесом мобілізації доходів страховика. Менеджмент витрат страховика. Проблеми оптимізації витрат на ведення справи. Організація взаємовідносин з фінансово-кредитною системою і шляхи її вдосконалення. Управління процесом розподілу і використання прибутку.

Платоспроможність страхової компанії та вимоги до її забезпечення. Управління активами як засіб підтримки платоспроможності страхової компанії. Організація контролю за дотриманням страховиком належної платоспроможності. Методика розрахунку раціонального співвідношення активів і зобов'язань страховиків. Чинники фактичної зміни платоспроможності та напрямки її зміцнення. Система управлінських заходів щодо поліпшення платоспроможності страховика.

Основні поняття і терміни: платоспроможність, статутний капітал, страхові резерви, потреба, гарантійний фонд, вільні резерви, фактичний запас платоспроможності.

Практичні завдання

Задача. Визначити фактичний запас платоспроможності, якщо валюта балансу становить 2,5 млн грн., нематеріальні активи – 100 тис. грн., страхові резерви – 800 тис. грн.

Задача. Визначити нормативний запас платоспроможності (НЗП), якщо відомо, що надходження страхових премій дорівнюють 470 тис. грн., перестраховикам сплачено 35 тис. грн. Страхові виплати складають 400 тис. грн., в тому числі компенсовано перестраховиками 300 тис. грн.

Задача. Визначити нормативний запас платоспроможності, якщо відомо, що надходження страхових премій дорівнюють 560 тис. грн., перестраховикам сплачено 46 тис. грн. Страхові виплати складають 520 тис. грн., в тому числі компенсовано перестраховиками 200 тис. грн.

Задача. Визначити фактичний та нормативний запаси платоспроможності і з'ясувати чи виконує страховик вимоги Закону України «Про страхування» щодо платоспроможності, виходячи із наступних даних (тис. грн.): сума страхових премій – 1250; сума премій, що надійшли протягом року за договорами перестраховування – 400; сума премій, переданих в перестраховування – 560; сума страхових резервів – 940; валюта балансу – 4000; сума нематеріальних активів – 200; сума нестрахових зобов'язань – 1100 сума сплаченого страхового відшкодування – 160; в т.ч. за договорами перестраховування – 40; сума доходів від депозитного вкладу в банк – 434; дохід від здачі майна в оренду – 143; комісійна винагорода за передачу ризиків у перестраховування – 40.

Задача. Активи компанії дорівнюють 83912 тис. грн. з них нематеріальні активи 84 тис. грн. Загальні зобов'язання страхової компанії – 43763 тис. грн. Розрахувати нормативний запас платоспроможності, якщо: отримано страхових премій – 52355 тис. грн., з них передано в перестраховування – 18962 тис. грн.; виплачено страхових відшкодувань – 55152 тис. грн., з них компенсовано перестраховиками – 12535 тис. грн. Визначити нормативи платоспроможності для даної страхової компанії.

Задача. Страхова компанія, яка здійснює страхування життя, має за звітний період такі облікові дані: сума активів – 35 млн грн., з них нематеріальні активи – 0,4 млн грн.; сума довгострокових (математичних) резервів – 17,7 млн грн.; сума резерву належних виплат – 2,1 млн грн.; сума інших зобов'язань – 4,2 млн грн. Визначити, чи є страхова компанія платоспроможною.

Задача. Активи компанії дорівнюють 90732 тис. грн. з них нематеріальні активи – 91 тис. грн. Загальні зобов'язання страхової компанії – 40916 тис. грн. Розрахувати нормативний запас платоспроможності, якщо: отримано страхових премій – 53737 тис. грн., з них передано в перестраховування – 19173 тис. грн.; виплачено страхових відшкодувань – 54632 тис. грн., з них компенсовано перестраховиками – 11915 тис. грн. Визначити нормативи платоспроможності для даної страхової компанії.

Питання для самоконтролю

1. Чим забезпечується платоспроможність страхових компаній?
2. Охарактеризувати основні вимоги до забезпечення платоспроможності страхової компанії.
3. Якими способами здійснюється покриття нагальних потреб?
4. Дати характеристику формування статутного капіталу.
5. Дати характеристику гарантійного фонду страховика.
6. Як визначається фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) страховика?

7. Яким чином здійснюється організація контролю за дотриманням страховиком належної платоспроможності?

8. Дати характеристику системи управління платоспроможністю страхової компанії.

9. Як здійснюється управління активами страхової компанії?

10. Яка схема дії принципу «відповідності» в активах і пасивах страхової компанії під час визначення фактичного запасу платоспроможності?

11. Які є знижки та вилучення з активів страхових компаній під час розрахунку їх реальної вартості?

Тестові завдання для перевірки знань

1. У Законі України «Про страхування» обов'язки страховика з виплат за зобов'язаннями забезпечується:

а) наявністю сплаченого статутного капіталу і гарантійного фонду страховика

б) створенням страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат

в) перевищенням фактичного запасу платоспроможності над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності

г) всі відповіді вірні

2. Мінімальний розмір статутного капіталу (гарантійного депозиту) страховика, який займається видами страхування іншими, ніж страхування життя, встановлюється у сумі, еквівалентній:

а) 1 млн євро

б) 2 млн євро

в) 5 млн євро

г) 10 млн євро

3. Мінімальний розмір статутного капіталу (гарантійного депозиту) страховика, який займається страхуванням життя:

а) 1 млн євро за валютним обмінним курсом валюти України

б) 2 млн євро за валютним обмінним курсом валюти України

в) 5 млн євро за валютним обмінним курсом валюти України

г) 10 млн євро за валютним обмінним курсом валюти України

4. Граничний розмір внесків до статутного капіталу інших страховиків не може бути більшим за:

а) 10% власного статутного капіталу

б) 20% власного статутного капіталу

в) 30 % власного статутного капіталу

г) 40% власного статутного капіталу

5. Граничний розмір внеску до статутного капіталу окремого

страховика не може перевищувати:

- а) 10% власного статутного капіталу
- б) 20% власного статутного капіталу
- в) 30 % власного статутного капіталу
- г) 40% власного статутного капіталу

6. Статутний капітал страхових компаній не може формуватися за рахунок:

- а) кредитів
- б) страхових резервів
- в) векселів
- г) всі відповіді вірні

7. Внески до статутного капіталу засновники здійснюють:

- а) основними засобами
- б) у формі нематеріальних активів
- в) у грошовій формі
- г) малоцінними та швидкозношувальними предметами

8. До гарантійного фонду страховика належить:

- а) статутний та резервний капітал, а, також сума нерозподіленого прибутку
- б) додатковий та резервний капітал, а, також сума нерозподіленого прибутку
- в) акціонерний та резервний капітал, а, також сума нерозподіленого прибутку
- г) пайовий та резервний капітал, а, також сума нерозподіленого прибутку

9. Вільні резерви страховика – це:

- а) дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі страховика
- б) перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати
- в) частка власних коштів страховика, яка резервується з метою додаткового забезпечення платоспроможності страховика
- г) майно страхової компанії, що користується високим попитом на ринку і може бути швидко реалізоване

10. Реальна вартість активів компанії – це:

- а) умовна величина, яка характеризує здатність компанії швидко перетворювати свої активи на грошові кошти за рахунок дисконту їх вартості
- б) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати
- в) різниця між величиною резервів збитків на звітну дату і величиною резервів збитків на минулу звітну дату
- г) вкладення коштів сформованих страхових технічних резервів в дозволені активи у законодавчо визначеному порядку

Змістовий модуль 7. Управління фінансовою надійністю страхової компанії

Визначення фінансової надійності страхової компанії та фактори, що її забезпечують. Управління страховими портфелем страхової компанії. Управління формуванням і розміщенням страхових резервів. Економічна сутність страхових резервів. Управління формуванням обов'язкових резервів з ризикових видів страхування. Управління формуванням додаткових резервів з ризикових видів страхування. Формування резервів зі страхування життя. Управління розміщенням страхових резервів.

Основні поняття і терміни: фінансова стійкість (надійність) страховика; страховий портфель; страхові резерви; технічні резерви; резерв заявлених, але не виплачених збитків; резерв збитків, які виникли, але не заявлені; резерв катастроф; резерв коливань збитковості; математичні резерви; модифікація математичних резервів; базис прогнозу розрахунку математичних резервів; власне утримання в перестрахованні; сума ексцеденту в перестрахованні; сліп; тантьєма.

Практичні завдання

Задача. Страхова компанія має такі звітні дані (тис. грн.): отримані позики – 25 зароблені страхові платежі за договорами страхування та перестраховування – 262,5; надходження грошових коштів від розміщення акцій – 15; доходи від здавання майна в оренду – 12; грошові надходження від продажу акцій – 35,5; повернуті суми із централізованих страхових резервних фондів – 5,2; доходи у вигляді безповоротної фінансової допомоги та безоплатно наданих товарів (послуг) – 45; економія коштів на ведення справи з обов'язкового медичного страхування – 0,3; отримані дивіденди – 6,3; доходи від надання консультаційних послуг – 2,3. Визначити дохід від страхової, інвестиційної, фінансової та іншої діяльності страховика.

Задача. Страхова компанія за звітний період здійснила такі витрати (тис. грн.): плату за оренду приміщення – 12; витрати на придбання канцелярських і господарських товарів – 2,1; страхові виплати за договорами страхування, співстрахування та перестраховування – 2453,2; заробітну плату персоналу з нарахуваннями – 183; витрати на рекламу – 50; суми страхових премій за ризиками, що передані у перестраховування – 4570,9; витрати на утримання і обслуговування автотранспорту – 15; суми відрахувань у страхові резерви, що формуються на основі законодавства про страхування – 13061,1; амортизаційні відрахування – 34,8; винагороди, сплачені за надання послуг страхового агента і

страхового брокера – 20; оплата інкасаторських послуг – 5; оплату комунальних послуг, послуг зв'язку – 7,2.

Визначити витрати: 1) пов'язані з виконанням страхових зобов'язань; 2) витрати на утримання страхової компанії; 3) витрати на обслуговування процесу страхування і перестраховування.

Задача. Визначити величину заробленої страхової премії за рік, виходячи з наступних даних: сума резерву незароблених премій на початок року. – 110 тис. грн; на кінець року. – 198 тис. грн; сума премій, що надійшли протягом року за договорами страхування – 968 тис. грн; сума премій, що надійшли протягом року за договорами перестраховування – 308 тис. грн; сума премій, сплачених перестраховиком – 130 тис. грн; комісійна винагорода за передачу ризиків у перестраховування – 50 тис. грн.

Задача. На основі наведених показників діяльності обчисліть суму податку на прибуток страховика: надійшло страхових премій на 5 млн грн; перестраховикам передано страхових премій на 2 млн грн.; прибуток від страхової діяльності – 400 тис. грн; прибуток від інвестиційної діяльності – 300 тис. грн.

Задача. Визначити фактичний запас платоспроможності страхової компанії, виходячи з таких даних за підсумками року: сума отриманих страхових премій за договорами страхування – 2 500 000 грн.; сума отриманих страхових премій за договорами перестраховування – 500 000 грн.; сума премій, переданих у перестраховування – 300 000 грн.; сума страхових технічних резервів — 2 500 000 грн.; валюта балансу – 9 000 000 грн.; сума нематеріальних активів — 10 000 грн.; сума не страхових зобов'язань – 2 000 000 грн.; сума сплаченого страхового відшкодування – 200 000 грн., у т. ч. за договорами перестраховування – 80 000 грн.; сума страхового відшкодування, компенсована перестраховиками — 100 000 грн.

Задача. Визначити величину заробленої страхової премії за 2018 рік, виходячи із таких даних: сума резерву незаробленої премії на 01.01.2018 – 900 тис. грн., на 31.12.2018 – 1600 тис. грн., сума премій, що надійшли протягом року за договорами страхування – 5000 тис. грн., сума премій, що надійшли протягом року за договорами перестраховування – 1400 тис. грн., сума премій, що сплачені перестраховикам 2000 тис. грн., сума комісійної винагороди за передачу ризиків у перестраховування – 20 тис. грн., сума доходів від депозитного вкладу в банку – 2000 тис. грн.

Задача. Обчисліть величину прибутку страховика від нестрахової діяльності, виходячи з таких даних. Аквізиційні витрати – 40 тис. грн. Витрати на придбання акцій – 10 тис. грн. Витрати на оплату оренди приміщення – 20 тис. грн. Витрати на виплату заробітної плати адміністративно-господарському

персоналу страхової компанії – 100 тис. грн. Доходи страхової компанії від усіх видів діяльності 600 тис. грн., у т. ч.: страхові премії – 400 тис. грн.; доходи від інвестиційної та фінансової діяльності – 120 тис. грн.; доходи від врегулювання регресних вимог – 80 тис. грн.

Питання для самоконтролю

1. Надати визначення фінансової надійності(стійкості) страхової компанії.
2. Чим відрізняється поняття «фінансова стійкість» від поняття «платоспроможність» страхової компанії?
3. Охарактеризуйте кожен з факторів забезпечення фінансової надійності (стійкості) страхової компанії.
4. В чому полягає мета державного нагляду за фінансовою стійкістю, і в який спосіб він здійснюється?
5. Надати визначення страхового портфелю.
6. Що на практиці розуміють під збалансованим страховим портфелем?
7. Яким чином в страховому портфелі поєднуються ризик і доходність?
8. Виходячи з наявних знань і власного бачення, охарактеризуйте кожен з задач управління страховим портфелем.
9. Надати визначення страхових резервів.
10. Які фактори впливають на формування страховиком своїх резервів?
11. Охарактеризуйте вплив кожного фактору на формування страхових резервів з врахуванням українських реалій розвитку економіки і страхового ринку
12. Що собою представляють технічні резерви?
13. Охарактеризуйте резерв незароблених премій та метод його розрахунку в Україні.
14. Доведіть твердження, що величина резерву незароблених премій(а значить і метод його розрахунку) мають вплив на формування фінансового результату страховика від страхової діяльності.
15. Які існують додаткові технічні резерви?
16. Охарактеризуйте кожний вид додаткового технічного резерву.
17. Чому резерви зі страхування життя і з ризикових видів страхування обраховуються по різному?
18. Які існують резерви страхування життя та яким є їх економічний зміст?
19. Які фактори впливають на розмір математичних резервів страховика? Охарактеризуйте їх з врахуванням ситуації в економіці України та на вітчизняному фінансовому ринку.
20. Яких принципів має дотримуватися менеджмент страхової компанії при управлінні розміщенням коштів страхових резервів?

21. Охарактеризуйте кожен з принципів розміщення коштів страховика.
22. Яку політику розміщення коштів страхових резервів має використовувати страхова компанія, яка займається ризиковим страхуванням?
23. Яку політику розміщення коштів страхових резервів має використовувати страхова компанія, яка займається страхуванням життя?
24. Які проблеми виникають у страхових компаній України при розміщенні коштів страхових резервів?
25. Які операції з розміщення коштів страхових резервів дозволені компаніям, які займаються страхуванням життя та недозволені тим, які займаються ризиковим страхуванням?
26. Надати визначення перестраховування і вказати його основне призначення.
27. Вказати на основні ризики, від яких перестраховик захищає перестраховальника.
28. Що собою представляє вхідне і вихідне перестраховування?
29. Розкрити сутність факультативного перестраховування.
30. Розкрити зміст і вказати на принципи використання пропорційного і непропорційного перестраховування.
31. Охарактеризувати договори пропорційного перестраховування та межі їх застосування.
32. Охарактеризувати договори непропорційного перестраховування та межі їх застосування.
33. Сформувати комплекс управлінських рішень в сфері перестраховування.
34. Вказати на зміст проблем, що виникають при перестрахованні у нерезидентів.
35. Потрібно чи непотрібно приймати Закон України «Про перестраховування»? Обґрунтувати відповідь.

Тестові завдання для перевірки знань

1. Фінансова стійкість (надійність) страховика – це:

- а) подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми
- б) ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування
- в) спроможність страховика виконати страхові зобов'язання, прийняті за договорами страхування і перестраховування у випадку впливу несприятливих чинників
- г) юридичні або фізичні особи, які здійснюють посередницьку діяльність на

страховому ринку від імені страховика за відповідну комісійну винагороду

2. Страховий портфель – це:

а) фактична кількість застрахованих осіб та об'єктів або сукупність договорів страхування на певній території, на підприємстві, в організації

б) юридичні або фізичні особи, які здійснюють посередницьку діяльність на страховому ринку від імені страховика за відповідну комісійну винагороду

в) зобов'язання страховика за чинними договорами страхування

г) експерт, який здійснює огляд майна та оцінку страхового ризику з метою його страхування

3. Чи можна одночасно займатися страхуванням життя і ризиковими видами страхування в Україні:

а) можливо

б) не можливо

в) в залежності від ризикового виду

г) всі відповіді вірні

4. Завданням менеджменту страхової компанії є формування такого страхового портфелю, який би забезпечив їй:

а) помірні умови праці

б) нормальний (ринковий) рівень доходності за помірною ризику

в) високоризиковість страхових операцій

г) збільшення навантаження на одного працівника страхової компанії

5

а) фактична кількість застрахованих осіб та об'єктів або сукупність ~~страхових премій~~ на певній території, на підприємстві, в організації

б) нормальний (ринковий) рівень доходності за помірною ризику

в) різниця між величиною резервів збитків на звітну дату і величиною резервів збитків на минулу звітну дату

г) плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування

6. Технічні резерви – це:

а) товариства, які створені з метою страхового захисту своїх майнових інтересів фізичними та юридичними особами

б) страхові резерви, які формують страховики, що здійснюють загальні (ризикові) види страхування

в) неприбуткова некомерційна організація, яка створюється з метою страхового захисту своїх майнових інтересів фізичними та юридичними особами

г) відокремлений підрозділ страховика, який не є юридичною особою, може мати власну назву, має відокремлений баланс

7. Резерви незароблених премій – це:

- а) технічні резерви, що включають частки від сум надходжень страхових премій, що відповідають страховим ризикам, які не минули на звітну дату
- б) страхові резерви, які формують страховики, що здійснюють страхування життя
- в) податки, які встановлюються безпосередньо на дохід (прибуток) або на власність платника податків
- г) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати

8. В Україні для визначення резерву незароблених премій використовується

- а) податок на прибуток
- б) метод плаваючих кварталів
- в) податок на доходи фізичних осіб
- г) принцип синергії

9. Резерви заявлених, але не виплачених збитків – це:

- а) технічні резерви, що включають зарезервовані несплачені страхові суми і страхові відшкодування за відомими вимогами страхувальників
- б) страхові резерви, які формують страховики, що здійснюють страхування життя
- в) резерви чи страхування життя, що включають зарезервовані несплачені страхові суми за відомими вимогами страхувальників
- г) страхові резерви, які формують страховики, що здійснюють страхування життя

10. Резерви із страхування життя – це:

- а) технічні резерви, що включають зарезервовані несплачені страхові суми і страхові відшкодування за відомими вимогами страхувальників
- б) страхові резерви, які формують страховики, що здійснюють страхування життя
- в) резерви чи страхування життя, що включають зарезервовані несплачені страхові суми за відомими вимогами страхувальників
- г) страхові резерви, які формують страховики, що здійснюють страхування життя

Змістовий модуль 8. Антикризове управління в страхових компаніях

Сутність, причини і наслідки фінансової кризи в страховій компанії. Процес реорганізації, санації і ліквідації страхової компанії. Державний контроль за платоспроможністю страхової компанії, засоби впливу і реагування на фінансові порушення страховиків. Організація антикризового управління в страхових компаніях. Сек'юритизація активів та зобов'язань страхових компаній.

Основні поняття і терміни: фінансова криза; інсайдер; аквізиція; андеррайтинг; перестраховування; математичні резерви; злиття; приєднання; поділ; виділення.

Тестові завдання для перевірки знань

Задача. Страхова компанія отримала за рік 16000 тис. грн. страхових премій. Передано перестраховикам 5400 тис. грн. Повернуто страхувальникам страхових премій у зв'язку з достроковим припиненням дії договорів – 35 тис. грн. Отримано банківських процентів за розміщення коштів на депозитних рахунках – 240 тис. грн. Дивіденди на акції розміщені в нерухомість – 120 тис. грн. Виручка від реалізації зайвого автомобіля 45 тис. грн. Витрати на здійснення інвестиційної діяльності 10 тис. грн. Визначити суму належного податку з прибутку страхової компанії.

Задача. Розрахувати співвідношення між фактичним і нормативним розмірами маржі платоспроможності і зробити висновок щодо платоспроможності страхової компанії „N”. Вихідні дані: фактичний запас платоспроможності – 8202,24 тис. грн.; нормативний запас платоспроможності на базі страхових премій – 360,79 тис. грн.; нормативний запас платоспроможності на базі страхових виплат – 46,7 тис. грн.

Задача. Виходячи з наведених даних зі звіту про прибутки та збитки страхової організації за рік (тис. грн.), визначити: 1) результат від операцій страхування іншого, ніж страхування життя; 2) рентабельність страхових операцій; 3) рівень виплат. Вихідні дані: страхові премії (внески) усього – 1465155; передані перестраховикам – 1310389; зменшення резерву незаробленої премії – 20831; виплачені збитки, усього – 14452; доля перестраховиків – 708; зменшення резерву збитків – 1374; відрахування у резерв превентивних заходів – 12930; витрати на ведення страхових операцій – 5681.

Задача. Розрахувати кількість полісів та дохід, які забезпечують беззбитковий режим роботи при впровадженні нового виду страхування:

– прогнозна кількість реалізованих полісів за перший рік страхування – 10000 шт.;

– витрати на ведення справи – 20 % від страхового платежу;

– витрати на здійснення виплат в страховому тарифі – 40 %;

– постійні витрати на 1 поліс – 20 % від страхового тарифу;

– прибуток на 1 поліс – 20 % від страхового тарифу;

– середній страховий тариф – 1 %;

– ставка доходу по інвестиціям – 15 %.

Питання для самоконтролю

1. Дати визначення сутності фінансова криза.
2. Роль інсайдерів в страховій компанії.
3. Які загальні ознаки фінансової кризи як складової корпоративних криз?
4. Окрім наведених загальних характеристик, які специфічні властивості притаманні фінансовій кризі?
5. Сутність та місце антикризового фінансового управління в діяльності страхової компанії.
6. Які особливості притаманні антикризовому фінансовому управлінні у страхових компаніях?
7. Які основні вимоги до реорганізації та ліквідації страховика?
8. Дати характеристику процесу злиття.
9. Дати характеристику процесу приєднання.
10. Дати характеристику процесу поділу.
11. Дати характеристику процесу виділення.
12. Охарактеризувати реорганізацію шляхом перетворення.
13. Як проводиться реорганізація (санация) страхової компанії?
14. В яких випадках можливе припинення діяльності страхової компанії?
15. Охарактеризувати процес ліквідації страхової компанії.
16. Державний контроль за платоспроможністю страхової компанії, засоби впливу і реагування на фінансові порушення страховиків.
17. Сек'юритизація активів та зобов'язань страхових компаній.

Тестові завдання для перевірки знань

1. Інсайдер – це:

- а) особа, яка має доступ до конфіденційної інформації, що недоступна широкій громадськості
- б) будь-яка діяльність страховика, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення
- в) резерви чи страхування життя, що включають зарезервовані несплачені страхові суми за відомими вимогами страхувальників
- г) перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати

2. Під фінансовою кризою розуміється

- а) принцип синергії
- б) розбалансована діяльність підприємства та обмежених можливостей впливу керівництва на фінансові відносини, що виникають на ньому
- в) принцип анергії
- г) поглинання, приєднання та поділ

3. Загальними ознаками фінансової кризи як складової корпоративних криз є такі:

- а) низька ймовірність настання та невисокий рівень передбачуваності
- б) необхідність швидкого прийняття управлінських рішень
- в) унікальність та суперечливість причин і наслідків
- г) всі відповіді вірні

4. Фінансовій кризі притаманні специфічні властивості, до яких можна віднести такі:

- а) фінансова проблематика
- б) стан розбалансованості
- в) зв'язок із процесом банкрутства підприємства
- г) всі відповіді вірні

5. Аквізиція – це:

а) діяльність страховика чи страхових посередників із залучення клієнтів до укладання нових договорів страхування

б) система перерозподілу ризику між страховиками, при якій перший (прямий) страховик приймає від страхувальника весь ризик на власну відповідальність, а надалі перерозподіляє між собою та іншими страховиками

в) резерви зі страхування життя, які обчислюються актуарно окремо за кожним договором страхування життя згідно із Методикою, затвердженою Уповноваженим (наглядним) органом

г) комплексна діяльність страховика з ідентифікації, аналізу, оцінки ризиків та визначення можливості страхування, вибору оптимального страхового покриття, перевірки відповідності ризиків збалансованості страхового портфеля

6. Андерайтинг (у страхуванні) – це:

а) комплексна діяльність страховика з ідентифікації, аналізу, оцінки ризиків та визначення можливості страхування, вибору оптимального страхового покриття, перевірки відповідності ризиків збалансованості страхового портфеля

б) резерви зі страхування життя, які обчислюються актуарно окремо за кожним договором страхування життя згідно із Методикою, затвердженою Уповноваженим (наглядним) органом

в) діяльність страховика чи страхових посередників із залучення клієнтів до укладання нових договорів страхування

г) система перерозподілу ризику між страховиками, при якій перший (прямий) страховик приймає від страхувальника весь ризик на власну відповідальність, а надалі перерозподіляє між собою та іншими страховиками

7. Перестраховання – це:

а) комплексна діяльність страховика з ідентифікації, аналізу, оцінки ризиків та визначення можливості страхування, вибору оптимального страхового

покриття, перевірки відповідності ризиків збалансованості страхового портфеля

б) система перерозподілу ризику між страховиками, при якій перший (прямий) страховик приймає від страхувальника весь ризик на власну відповідальність, а надалі перерозподіляє між собою та іншими страховиками

в) резерви зі страхування життя, які обчислюються актуарно окремо за кожним договором страхування життя згідно із Методикою, затвердженою Уповноваженим (наглядним) органом

г) діяльність страховика чи страхових посередників із залучення клієнтів до укладання нових договорів страхування

8. Математичні резерви – це:

а) діяльність страховика чи страхових посередників із залучення клієнтів до укладання нових договорів страхування

б) система перерозподілу ризику між страховиками, при якій перший (прямий) страховик приймає від страхувальника весь ризик на власну відповідальність, а надалі перерозподіляє між собою та іншими страховиками

в) резерви зі страхування життя, які обчислюються актуарно окремо за кожним договором страхування життя згідно із Методикою, затвердженою Уповноваженим (наглядним) органом

г) комплексна діяльність страховика з ідентифікації, аналізу, оцінки ризиків та визначення можливості страхування, вибору оптимального страхового покриття, перевірки відповідності ризиків збалансованості страхового портфеля

9. Злиття передбачає:

а) створення страхової компанії-юридичної особи, до яких за розподільним балансом у відповідних частинах переходять майнові та немайнові права і обов'язки страхової компанії-юридичної особи, що реорганізується

б) припинення діяльності однієї страхової компанії та передачу за розподільним актом (балансом) кільком страховим компаніям-юридичним особам, які створюються внаслідок реорганізації

в) припинення діяльності двох чи кількох виключно страхових компаній як юридичних осіб і передачу всіх майнових прав та обов'язків іншій страховій компанії-юридичній особі на правах філії чи без відкриття філії

г) припинення діяльності однієї страхової компанії як юридичної особи та передачу всіх майнових і немайнових прав та обов'язків іншій страховій компанії – на правах філії чи без відкриття філії

10. Приєднання передбачає:

а) припинення діяльності однієї страхової компанії як юридичної особи та передачу всіх майнових і немайнових прав та обов'язків іншій страховій компанії – на правах філії чи без відкриття філії

б) створення страхової компанії-юридичної особи, до яких за розподільним

балансом у відповідних частинах переходять майнові та немайнові права і обов'язки страхової компанії-юридичної особи, що реорганізується

в) припинення діяльності двох чи кількох виключно страхових компаній як юридичних осіб і передачу всіх майнових прав та обов'язків іншій страховій компанії-юридичній особі на правах філії чи без відкриття філії

г) припинення діяльності однієї страхової компанії та передачу за розподільним актом (балансом) кільком страховим компаніям-юридичним особам, які створюються внаслідок реорганізації

11. Поділ підприємства передбачає:

а) припинення діяльності двох чи кількох виключно страхових компаній як юридичних осіб і передачу всіх майнових прав та обов'язків іншій страховій компанії-юридичній особі на правах філії чи без відкриття філії

б) припинення діяльності однієї страхової компанії та передачу за розподільним актом (балансом) кільком страховим компаніям-юридичним особам, які створюються внаслідок реорганізації

в) створення страхової компанії-юридичної особи, до яких за розподільним балансом у відповідних частинах переходять майнові та немайнові права і обов'язки страхової компанії-юридичної особи, що реорганізується

г) припинення діяльності однієї страхової компанії як юридичної особи та передачу всіх майнових і немайнових прав та обов'язків іншій страховій компанії – на правах філії чи без відкриття філії

12. Виділення передбачає:

а) створення страхової компанії-юридичної особи, до яких за розподільним балансом у відповідних частинах переходять майнові та немайнові права і обов'язки страхової компанії-юридичної особи, що реорганізується

б) припинення діяльності двох чи кількох виключно страхових компаній як юридичних осіб і передачу всіх майнових прав та обов'язків іншій страховій компанії-юридичній особі на правах філії чи без відкриття філії

в) припинення діяльності однієї страхової компанії та передачу за розподільним актом (балансом) кільком страховим компаніям-юридичним особам, які створюються внаслідок реорганізації

г) припинення діяльності однієї страхової компанії як юридичної особи та передачу всіх майнових і немайнових прав та обов'язків іншій страховій компанії – на правах філії чи без відкриття філії

Короткий глосарій страхових термінів

Аварійний комісар – це уповноважена страховиком особа, яка встановлює причини, характер та розмір збитків у майновому страхуванні, здійснює документальне оформлення страхового випадку та підготовку матеріалів для розгляду заяви страхувальника про страхову виплату.

Аджастер – це експерт, який представляє інтереси страховика з урегулювання заявлених претензій страхувальника у зв'язку із страховим випадком. На практиці процес урегулювання збитків потребує спеціальних знань та залучення відповідних фахівців. Функції аджастера та аварійного комісара у багатьох випадках аналогічні. Основна відмінність полягає у тому, що аварійний комісар приділяє увагу розслідуванню причин настання страхового випадку, а аджастер – кошторису розміру збитків.

Акціонерне товариство – господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями. Акціонери не відповідають за зобов'язаннями товариства і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, тільки в межах належних їм акцій. Акціонерні товариства за типом поділяються на публічні акціонерні товариства та приватні акціонерні товариства. Кількісний склад акціонерів приватного акціонерного товариства не може перевищувати 100 акціонерів. **Публічне акціонерне товариство** може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій. **Приватне акціонерне товариство** може здійснювати тільки приватне розміщення акцій.

Вимоги страхувальників – заяви страхувальників (їх правонаступників або третіх осіб, визначених договором страхування) щодо страхової виплати.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Вільні резерви страховика – частка власних коштів страховика, яка резервується з метою додаткового забезпечення платоспроможності страховика.

Власний капітал – частина в активах страхової компанії, що залишається після вирахування її зобов'язань.

Гарантійний фонд страховика – додатковий та резервний капітал страховика, а також сума нерозподіленого прибутку.

Господарська операція – дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі страховика.

Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Державна страхова організація – страхова організація, єдиним власником якої є держава.

Джерело сплати податку – дохід платника, з якого пін сплачує податок.

Договір страхування – це письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору.

Дозволені активи – активи страховика, якими мають бути представлені страхові резерви відповідно до вимог статті 31 Закону України «Про страхування».

Дохід від реалізації страхових послуг (зароблені страхові платежі (внески, премії)) – величина, що визначається шляхом збільшення (зменшення) суми надходжень страхових премій протягом звітного періоду (вирахуванням премій, переданих перестраховикам) на суму зменшення (збільшення) результату зміни резервів незароблених премій (з урахуванням відповідно збільшення або зменшення в них частки перестраховиків).

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків)

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів, які характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості.

Загальнодержавні податки – податки, які встановлюються вищими органами влади, їх стягнення є обов'язковим на всій території країни, незалежно від того, до якого бюджету (державного чи місцевого) вони зараховуються.

Збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Збори – особлива форма податкових платежів. На відміну від податків, які мають характер регулярних надходжень, збори є платежами разового, нерегулярного і незначного за розмірами характеру.

Звичайна діяльність – будь-яка діяльність страховика, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Командитне товариство – товариство, яке включає поряд з одним або більшістю учасників, які несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, також одного або більше учасників, відповідальність яких обмежується вкладом у майні товариства (вкладників).

Консолідована фінансова звітність – фінансова звітність, яка відображає фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Користувачі фінансової звітності – фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття певного рішення.

Ліквідні активи – майно страхової компанії, що користується високим попитом на ринку і може бути швидко реалізоване.

Ліквідність – здатність окремих видів активів (майнових цінностей) до швидкої реалізації на ринку та перетворенні на грошові кошти.

Ліцензія на здійснення страхової діяльності – письмовий дозвіл на здійснення конкретних видів страхування, який видає страховикам Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг.

Місцеві податки – податки, які встановлюються місцевими органами влади.

Надзвичайна подія – подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності страховика та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку – нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципом та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам.

Непрямі податки – податки, які включаються у вигляді надбавки до ціни товару чи послуги. Їх розмір для окремого платника прямо не залежить від його доходів.

Нормативний запас платоспроможності – розрахунковий показник, котрий використовується для визначення мінімального рівня фактичного запасу платоспроможності, який повинна мати страхова організація (за вимогою законодавства, на будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності).

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя на будь-яку дату дорівнює більшій з визначених величин, які обчислюються: перша – шляхом множення суми страхових премій за попередні 12 місяців на 0,18 (останній місяць буде складатись із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових

премій зменшується на 50 відсотків страхових премій, належних перестраховикам; друга шляхом множення суми страхових виплат за попередні 12 місяців на 0,26 (останній місяць буде складатись із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових виплат зменшується на 50 відсотків страхових виплат, що компенсуються перестраховиками згідно з укладеними договорами перестрашування.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює страхування життя – на будь-яку дату дорівнює величині, яка визначається шляхом множення загальної величини резерву довгострокових зобов'язань (математичного резерву) на 0,05.

Облігаторний договір – зобов'язує цедента до передачі визначених часток в усіх ризиках, прийнятих ним на страхування. Передача цих часток ризику перестраховику відбувається тільки в тому випадку, якщо їх страхова сума перевищує власну участь страховика. З іншого боку, договір облігаторного перестрашування накладає зобов'язання на перестраховика прийняти запропоновані йому в перестрашування частки цих ризиків.

Операційна діяльність – основна діяльність страховика, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю

Основна діяльність – операції, пов'язані з реалізацією страхових послуг, що є головною метою створення страхової компанії і забезпечують основну частину її доходу.

Перестрахові брокери – юридичні особи, які здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у перестрашуванні від свого імені на підставі брокерської угоди із страховиком, який має потребу у перестрашуванні як перестрашувальник.

Перестрашування – страхування одним страховиком (цедентом, перестрашувальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований.

Платоспроможність – здатність страхової компанії своєчасно та повністю виконати свої платіжні зобов'язання.

Повне товариство – товариство, всі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

Податкова ставка – законодавчо встановлений розмір податку на одиницю оподаткування.

Права вимоги до перестраховиків – категорія дозволених активів страховика, яка визначається як частка перестраховиків у страхових резервах,

обчислена в законодавчо визначеному порядку тими ж методами, що і страхові резерви.

Предметом договору страхування можуть бути майнові інтереси, що пов'язані: з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням (особисте страхування); з володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування); з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі (страхування відповідальності).

Представництво страховика – відокремлений підрозділ страховика, який не є юридичною особою, не має права займатися страховою, а також будь-якою підприємницькою діяльністю. Представництво виконує функції та завдання сприяння організації і здійсненню статутної діяльності страховика, виступає від імені страховика і фінансується останнім.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Прямі податки – податки, які встановлюються безпосередньо на дохід (прибуток) або на власність платника податків.

Резерви довгострокових зобов'язань (математичні резерви) - резерви зі страхування життя, які обчислюються актуарно окремо за кожним договором страхування життя згідно із Методикою, затвердженою Уповноваженим (наглядним) органом.

Резерви заявлених, але не виплачених збитків – технічні резерви, що включають зарезервовані несплачені страхові суми і страхові відшкодування за відомими вимогами страхувальників, з яких не прийнято рішення щодо виплати або відмови у виплаті.

Резерви із страхування життя – страхові резерви, які формують страховики, що здійснюють страхування життя. До складу резервів із страхування життя, згідно з законодавством, належать: резерви довгострокових зобов'язань (математичні резерви); резерви належних виплат страхових сум.

Резерви належних виплат страхових сум – резерви чи страхування життя, що включають зарезервовані несплачені страхові суми за відомими вимогами страхувальників, з яких не прийнято рішення щодо виплати або відмови у виплаті.

Резерви незароблених премій – технічні резерви, що включають частки від сум надходжень страхових премій, що відповідають страховим ризикам, які не минули на звітну дату.

Результат зміни резервів збитків – різниця між величиною резервів збитків на звітну дату і величиною резервів збитків на минулу звітну дату.

Результат зміни резервів незароблених премій – різниця між величиною резервів незароблених премій на звітну дату і величиною резервів незароблених премій на минулу звітну дату.

Рішення про страхову виплату – документ, який містить відомості про розмір і термін сплати страховиком страхової суми або страхового відшкодування на користь страхувальника (його правонаступників або третіх осіб, визначених договором страхування).

Розміщення страхових резервів – вкладення коштів сформованих страхових технічних резервів в дозволені активи у законодавчо визначеному порядку.

Спеціалізована страхова звітність – звітність про страхову діяльність, яку страховики зобов'язані щоквартально (наростаючим підсумком з початку року) подавати до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). Склад цієї звітності та зміст окремих форм звітності затверджується розпорядженням Нацкомфінпослуг.

Страхова виплата – грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку.

Страхова експертиза – це досудове розслідування всіх обставин страхового випадку, виходячи із специфіки конкретного виду страхування, що має на меті дати його вичерпну характеристику.

Страхова премія – плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування.

Страхова претензія – вимога страхувальника (вигодонабувача) про відшкодування страховиком збитку, спричиненого випадком, що передбачає перелік страхових подій у договорі страхування.

Страхова сума – грошова сума, в межах якої страховик відповідно до умов страхування зобов'язаний провести виплату при настанні страхового випадку.

Страхове відшкодування – страхова виплата, яка здійснюється страховиком у межах страхової суми за договорами майнового страхування і страхування відповідальності при настанні страхового випадку.

Страховий акт – документ, що містить вичерпну інформацію про страховий випадок.

Страховий випадок – подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі.

Страховий платіж (страховий внесок, страхова премія) – плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування.

Страховий портфель – це фактична кількість застрахованих осіб та об'єктів або сукупність договорів страхування на певній території, на підприємстві, в організації.

Страховий ризик – певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання.

Страховий тариф – ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування.

Страховик – фінансова установа, яка створена у формі акціонерного, повного, командитного товариства або товариства з додатковою відповідальністю і одержала ліцензію на здійснення страхової діяльності.

Страховиками, які мають право здійснювати страхову діяльність на території України, є: фінансові установи, які створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств або товариств з додатковою відповідальністю та зареєстровані Уповноваженим органом постійні представництва у формі філій іноземних страхових компаній, які також одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності.

Страховиками-нерезидентами вважаються фінансові установи, що створені та мають ліцензію на провадження страхової діяльності відповідно до законодавства тих іноземних держав, у яких вони зареєстровані.

Страхові агенти – юридичні або фізичні особи, які здійснюють посередницьку діяльність на страховому ринку від імені страховика за відповідну комісійну винагороду.

Страхові брокери – юридичні особи або фізичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник.

Страхові зобов'язання – зобов'язання страховика за чинними договорами страхування. У вартісному вираженні страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам сформованих страхових резервів.

Страхові резерви – резерви, що утворюються страховиками з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестраховування).

Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Сюрвейєр – це експерт, який здійснює огляд майна та оцінку страхового ризику з метою його страхування. На основі висновку сюрвейєра страховик

приймає рішення щодо доцільності страхування конкретного ризику. На сьогодні питання проведення професійної попередньої експертизи стає все більш актуальним для страховиків.

Технічні резерви – страхові резерви, які формують страховики, що здійснюють загальні (ризикові) види страхування. До складу технічних резервів, згідно з законодавством, належать: резерв незароблених премій; резерв заявлених, але не виплачених збитків; резерв збитків, які виникли, але не заявлені; резерв катастроф; резерв коливань збитковості.

Товариства взаємного страхування – це товариства, які створені з метою страхового захисту своїх майнових інтересів фізичними та юридичними особами.

Товариство взаємного страхування – безприбуткова некомерційна організація, яка створюється з метою страхового захисту своїх майнових інтересів фізичними та юридичними особами.

Товариство з додатковою відповідальністю – товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів. Учасники такого товариства відповідають за його боргами своїми внесками до статутного фонду, а при недостатності цих сум – додатково належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску кожного учасника.

Установчі документи товариства – документи, на підставі яких створюються і діють господарські товариства. Акціонерні товариства та товариства з додатковою відповідальністю створюються і діють на підставі установчого договору і статуту; повне і командитне товариство – установчого договору.

Фактичний запас платоспроможності страховика – нетто-активи страховика, тобто капітал страховика, вільний від зобов'язань. Визначається вирахуванням із вартості майна (загальної суми активів) страховика суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, у тому числі страхових (страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів).

Факультативний договір – укладається по кожному конкретному об'єкту страхування, виходячи з умов страхування. Це індивідуальна угода, яка має відношення до одного ризику і дає учасникам угоди повну свободу: цеденту – у вирішенні питання, яку частину платежу слід залишити на власному утриманні, цесіонарію – у прийнятті ризику в тому чи іншому обсязі. При укладанні договору факультативного перестраховування цеденту і цесіонарію надається можливість самостійно оцінки ризику і прийняття відповідного рішення.

Філія страховика – відокремлений підрозділ страховика, який не є юридичною особою, може мати власну назву, має відокремлений баланс та здійснює страхову діяльність по видах, на які страховик одержав ліцензії.

Фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу страховика.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова стійкість (надійність) страховика – це спроможність страховика виконати страхові зобов'язання, прийняті за договорами страхування і перестрахування у випадку впливу несприятливих чинників.

Фінансовий стан – комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів фінансово-господарської діяльності страхової компанії і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Формування страхових технічних резервів – визначення величини страхових технічних резервів в порядку, встановленому чинним законодавством.

Франшиза – частина збитків, що не відшкодовується страховиком згідно з договором страхування.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

В освітньому процесі використовуються наступні методи навчання: тематичні лекції; практичні заняття із вирішення професійно-орієнтованих задач; інтерактивні заняття; мозковий штурм, «кейс-метод», індивідуальні заняття із підготовкою рефератів, розв'язанням конкретних ситуацій; консультації з викладачами; самонавчання на основі конспектів, посібників та іншої рекомендованої літератури, навчальних мультимедійних матеріалів, через електронне модульне середовище навчального процесу Moodle.

Матеріали курсу «Страховий менеджмент» розміщені на платформі Moodle <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=365>.

В разі запровадження карантинних обмежень проводяться відеоконференції в форматі лекцій або семінарів. Зв'язок студентів з викладачем забезпечують різноманітні сучасні платформи, такі як: Zoom, Google Meet, Viber, Moodle, електронна пошта тощо.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для забезпечення оцінювання проводиться поточний (модульний) та підсумковий (екзамен) контроль. Модульний контроль передбачає перевірку стану засвоєння визначеної системи елементів знань та вмінь студентів з того чи іншого модулю.

При контролі систематичності та активності роботи на практичних заняттях оцінюванню в балах підлягають: рівень знань, необхідний для виконання практичних робіт; повнота, якість і вчасність їх виконання та результати захисту; рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на практичні заняття; результати експрес-контролю тощо.

При контролі виконання індивідуальних завдань, які передбачені робочою навчальною програмою дисципліни, оцінюванню в балах підлягають: самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; написання рефератів, есе; підготовка конспектів навчальних чи наукових тестів; переклад іноземних текстів, встановлених обсягів, підготовка реферативних матеріалів з публікації тощо.

При виконанні модульних завдань оцінюванню в балах підлягають теоретичні знання і практичні уміння, яких набули здобувачі після опанування певного модуля.

У разі невиконання певних завдань поточного контролю з об'єктивних причин, здобувачі мають право, з дозволу лектора за поданням викладача, який проводить практичні заняття, скласти їх до останнього практичного заняття. Час

і порядок складання визначає викладач, що веде практичні заняття.

Знання здобувача з певного модуля вважаються незадовільними, за умови коли сума балів його поточної успішності та за модульний контроль складають менше 61% від максимально можливої суми за цей модуль. В такому випадку можливе повторне перескладання модуля у терміни встановлені викладачем.

Рейтингова сума балів з навчальної дисципліни після складання модулів та підсумкового контролю виставляється як сума набраних студентом балів протягом семестру та балів набраних здобувачем на підсумковому контролі.

До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які виконали всі модульні контролі, передбачені для даної навчальної дисципліни і за рейтинговим показником набрали не менш як 35 балів.

Підсумковий контроль забезпечує оцінку результатів навчання здобувачів на заключному етапі вивчення дисципліни і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді екзамену в термін, встановлений графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною робочою програмою навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль може здійснюватися у формі усного іспиту або у формі тестових завдань. Зміст і структура контрольних завдань, екзаменаційних білетів та критерії оцінювання визначаються рішенням кафедри.

Якщо у підсумку здобувач отримав за рейтинговим показником оцінку "FX", то він допускається до повторного складання підсумкового контролю з дисципліни.

Здобувач, допущений до повторного складання підсумкового контролю зобов'язаний у терміни, визначені деканатом, перездати невиконані (або виконані на низькому рівні) завдання поточно-модульного контролю і скласти підсумковий контроль.

У разі отримання здобувачем за рейтинговим показником оцінки "F", то він повинен пройти повторний курс вивчення цієї дисципліни протягом наступного семестру (навчального року) за графіком, встановленим деканатом. Бали, отримані при вивченні дисципліни у попередній період, анулюються.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

В основу рейтингового оцінювання знань студента закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати студент за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи тощо). Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином:

**Розподіл балів, присвоюваних студентам при вивченні дисципліни
«Страховий менеджмент» (денна форма навчання)**

Кількість балів за модуль	Модуль 1					Модуль 2					Поточний контроль всього	Підсумковий контроль	Загальна сума балів	
	30					40								
Змістові модулі	ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	МК1	ЗМ5	ЗМ6	ЗМ7	ЗМ8	МК2	70	30	100	
	T1	T2	T3	T4		T5	T6	T7	T8					
Кількість балів за змістові модулі і модульний контроль	5	5	5	5	10	5	5	5	15	10	70	30	100	
в т.ч. за видами роботи:														
- практичні заняття	5	5	5	5		5	5	5	5					
- інші види робіт: написання рефератів, кросвордів, тестів								10						

**Розподіл балів, присвоюваних студентам при вивченні дисципліни
«Страховий менеджмент» (заочна форма навчання)**

Кількість балів за модуль	Модуль 1					Модуль 2					Поточний контроль всього	Підсумковий контроль	Загальна сума балів	
	10					60								
Змістові модулі	ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	МК1	ЗМ5	ЗМ6	ЗМ7	ЗМ8	МК2	70	30	100	
Кількість балів за змістові модулі і модульний контроль					30					30	70	30	100	
в т.ч. за видами роботи: семінари														
- практичні заняття				5					5					
- інші види робіт														

Критерії та шкала оцінювання знань і умінь студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Prokopchuk O., Nepochatenko O., Malyovanyi M., Vlasyuk S., Ivanova N. Structure of Ukrainian Agricultural Insurance Market in Terms of Sectoral Gradation. Proceedings of the 36-th International Business Information Management Association Conference (IBIMA). Sustainable Economic Development and Advancing Education Excellence in the Era of Global Pandemic. 4-5 November, 2020. Granada, Spain. 1879-1889. (Web of Science).
2. Абрамов В. Ю. Страхование: теория и практика: практик. пособ. М.: Волтерс Клузер, 2007. 505 с.
3. Бабенко В. Г. Механізм страхування фінансових ризиків: монографія / Мелітополь: ТДАТУ, 2009. 287 с.
4. Базилевич В. Д. Страхування: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання, 2008. 1019 с.
5. Баранов А. А. Збалансованість страхового портфеля та його вплив на фінансову надійність страховика. Ринок цінних паперів. *Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку*. 2006. № 9. С.65-73.
6. Бечко П. К. Вдосконалення страхування відповідальності в умовах ринкових відносин : зб. наукових праць Прикарпатського НДУ ім. В. Стефаника. 2011. № 7. С. 79-84.
7. Бечко П. К. Потреби сільськогосподарських страхувальників в умовах ринкової економіки. *Вісник УДАУ*. №1-2. 2011. С. 109-112.
8. Бондаренко Н.В., Власюк С.А. Реалії та перспективи агрострахування в Україні. *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2018. №2 (66). Серія «Право. Економіка. Управління». С. 55-63.
9. Власюк С. А., Ясінський О. Р. Теоретичні аспекти страхового ринку в Україні. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали II Міжнар. наук. – практик. конф., присвяченої 100-річчю Полтавської державної аграрної академії (м. Полтава, 23 квітня 2020 р.) / за ред. Плаксієнка В. Я., Пилипенко К. А. Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2020. 705 с
10. Власюк С.А. Особливості страхування в Україні: теорія і практика. *Розвиток підприємництва в Україні: теорія, методологія та практика* / Під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2017. 244 с.
11. Власюк С.А. Страховий менеджмент в умовах глобалізаційних процесів в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. №7. С. 207–212.<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-207-212>

12. Власюк С.А. Страховий менеджмент та напрями його вдосконалення в нових умовах регулювання ринку фінансових послуг України. Гармонізація фінансово-економічного середовища України в комунікативному просторі : монографія / Під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. – Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2021.– 523 с.
13. Власюк С.А., Андрусішина Н.В. Страхування як інструмент мінімізації ризиків у аграрному секторі економіки України. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення», 4-5 червня 2021р. Уманський НУС. Умань. 130 с.
14. Власюк С.А., Барабаш Л.В. Бондаренко Н.В. Актуальні питання розвитку агрострахування в Україні. *АгроТерра: освіта, наука та бізнес*. Науково-методичний центр «Агроосвіта». 2018. №1(4). С.60-64.
15. Власюк С.А., Бондаренко Н.В. Реалії та перспективи агрострахування в Україні. Університетські наукові записки. *Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2018. №2 (66). Серія «Право. Економіка. Управління». С.55-63.
16. Власюк С.А., Бондаренко Н.В. Сучасні реалії майнового страхування в Україні. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України». 25–26 травня 2017 р. Херсон. Ред.-вид. центр «Колос». ХДАУ. 2017. 175 с.
17. Власюк С.А., Цимбалюк Ю.А., Ролінський О.В. The ways of activation of insurance companies' investment activities in Ukraine. Scientific approaches to the study of the world economy: collective monograph / Mishchenko Volodymyr, Drougova Olena, Domnina Irina – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2020. 84 p. Available at : DOI : 10.46299/isg.2020.MONO.ECON.II
18. Власюк С.А., Цимбалюк Ю.А., Ролінський О.В. Фінансова безпека як основа функціонування страхового ринку. Теоретичні, методичні та практичні аспекти сталого розвитку економіки України / Під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2020. 224 с.
19. Власюк С.А., Цимбалюк Ю.А., Хомутовська Д.А. Агрострахування як основний інструмент управління ризиками в сільському господарстві. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення», 4-5 червня 2021 р. Уманський НУС. Умань. 130 с.
20. Власюк С.А., Цоток А.А. Проблеми та перспективи розвитку особистого страхування в Україні / Актуальні питання сучасної економіки : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф., 15 листопада 2017 р. / Редкол.: Непочатенко

О.О. (відп.ред.) та ін. Київ : Видавництво «Основа» 2017. 364 с.

21. Власюк С.А., Щербина Н.С. Теоретичні аспекти специфіки маркетингу в страхуванні. *Соціально-економічні засади формування економічної системи України*: колект.моногр. /За ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2019. 276 с.

22. Вовчак О. Д. Страхіві послуги: зб. навч. завдань. Л.: Видавництво Львівської комерційної академії, 2005. 47 с.

23. Гаманкова О. О. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2007. 328 с.

24. Гребенщиков Э. С. Финансовый кризис в мире: последствия и уроки для страхового бизнеса, регуляторов и страхователей. *Финансы*. 2009. № 3. С. 53-58.

25. Денисенко, М. П. Інновації на страховому ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 21. С. 79 – 82.

26. Диденко В.Ю. Оптимизация структуры капитала и ее влияние на рыночную стоимость страховой организации. *Аудит и финансовый анализ*. 2009. №3 С. 57-65.

27. Долгошея, Н. О. Страхування в запитаннях та відповідях : навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 318 с. URL : <http://westudents.com.ua/glavy/89716-1-neobhdnststrahovogo-zahistu-yak-vajlivogo-zasobu-ekonomchnobezpeki.html>

28. Зоря С. П. Особливості конкуренції на страховому ринку України. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 4. С. 274 – 279.

29. Історія страхування: підручник. С. К. Реверчук, Т. В. Сива, С. І. Кубів, О. Д. Вовчак. К.: Знання, 2005. 213 с.

30. Козьменко О. В., Кузьменко О.В. Використання структурного моделювання при дослідженні показників страхового ринку і ринку банківських послуг. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 5. С. 284 – 292.

31. Левченко В. Теоретико-прагматичні підходи до формування конкурентоспроможності страховика. *Світ фінансів*. 2013. № 1. С. 169 – 174.

32. Максимчук М. Тенденції розвитку та новації класичного страхування. *Фінансовий ринок України*. 2012. № 3. С. 18 – 19.

33. Мних М. В. Страхування в Україні в умовах глобальної економічної кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 4. С. 33-35.

34. Мысник, Г. Наша цель – стать еще ближе к страхователям, и в корпоративном сегменте, и в рознице. *Insurance TOP*. 2016. № 3(№55) С. 18 - 19. URL : <https://forinsurer.com/files/file00579.pdf>

35. Непочатенко О. О. Страхування : посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. О. Непочатенко, В. І. Гайдай, І. В. Хлівна. Умань, 2011. 258 с.

36. Непочатенко О.О., Власюк С.А., Бондаренко Н.В., Поліщук К.С. Сучасний стан екологічного страхування в умовах загострення екологічної ситуації в Україні. Зб. наукових праць Уманського національного університету садівництва. Редкол.: О.О. Непочатенко (відп.ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2019. Вип. 94. Ч.2 : Економічні науки. 204 с.
37. Осадець С. С. Страхіві послуги: підручник / За ред. проф. С. С. Осадця і доц. Т. М. Артюх, КНЕУ, 2007. 464 с.
38. Осадець С. С. Страхування: підручник. Керівник авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. К.: КНЕУ, 2006. 528 с.
39. Паращак О. Фундамент перестраховування. *Український науково-практичний журнал «Страхова справа»*. 2008. № 1. С. 34-50.
40. Перетяжко, А. Страховий ринок розвивався не благодаря, а вопреки. *Insurance TOP*. 2017. №1(57). С. 8-10. URL : <https://forinsurer.com/files/file00601.pdf>
41. Поддєрьогін А. М. Страховий менеджмент: підручник. Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. Вид. 6-те, перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2006. 460 с.
42. Полуляхова О. О. Вплив внутрішнього страхового ринку на розвиток туристичної галузі України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 20. С. 124 – 127.
43. Прокопчук О.Т. Автострахування та інструмент управління ризиками сільськогосподарських підприємств / Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». 2011. №7 [10]. –С. 255-259.
44. Прокопчук О.Т. Ключові особливості сільськогосподарського страхування: теорія, тенденції та протиріччя / Матеріали всеукраїнської нак. конф. Молодих учених, (Умань, 15 березня 2012р.) / Мінагрополітики та продовольства України, Уманський національний університет садівництва. Умань, УНУС. Ч.2 «Економічні та загальноосвітні науки». 2012. С. 94-95.
45. Прокопчук О.Т. Проблеми та доцільність впровадження обов'язкового державного медичного страхування / Зб. наук. праць Уманського національного університету садівництва. Умань, 2012. Вип.78. Ч.2 : Економіка. С. 39-48.
46. Прокопчук О.Т. Розвиток страхування в агровиробництві / Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. 2013. №1 (6). С. 250 – 254.
47. Прокопчук О.Т., Улянич Ю.В., Бечко В.П. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу. *Актуальні проблеми економіки* (науковий економічний журнал). 2014. № 3 (153). С. 46-53.

48. Ратошнюк І. М. Страховий ринок України: проблеми і перспективи розвитку. URL : http://www.rusnauka.com/2_KAND_2011/Economics/78288.doc.htm
49. Світлична О.С., Сташкевич Н.М. Управління фінансами страхових організацій: навч. пос. Одеса: Атлант , 2015. 258 с.
50. Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку: монографія / С. О. Булгакова, А. В. Василенко, Л. І. Василенко та ін.; А. А. Мазаракі (заг. ред.). К.: КНТЕУ, 2007. 460 с.
51. Страховий ринок України: тенденції розвитку та удосконалення: рекомендаційний бібліографічний покажчик / Наукова бібліотека КЕІ ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»: укл. С. І. Тимченко; за ред. О. О. Картечевої. Кривий Ріг: Наукова бібліотека, 2017. 103 с.
52. Страхування, його принципи, економічна сутність, роль та значення у суспільстві // *Страхування та страхові послуги у господарській діяльності*: навч. посіб. / В. І. Антонік, В. Д. Кононенко, Є. К. Бабець, О. В. Антонік, Т. В. Квітка. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2015. С. 12 – 24.
53. Супрун А. А., Хлівний В.К. Страховий ринок України в умовах системної кризи. *Фінанси України*. 2013. № 9. С. 68 – 75.
54. Ткаченко Н. В. Страхування. Практикум: навч. посіб. К.: Ліра К, 2009. 270 с.
55. Ткаченко Н.В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика: монографія / Нац. банк України, Ун-т банків. справи. – Черкаси: «Черкаський ЦНТЕІ», 2009. 570 с.
56. Торб'як М. Розвиток страхового ринку у національній економіці. *Банківська справа*. 2014. № 5-6. С. 26 – 32.
57. Тринько Р. І. Страхування в системі економічної безпеки: Монографія / Р. І. Тринько (кер. авт. кол.). Л.: ЛьвДУВС, 2008. 328 с.
58. Тронин Ю. Н. Основы страхового бизнеса. М.: Альфа-пресс, 2006. 409 с.
59. Туривной А. ПриватБанк предлагает страховым компаниям новую модель сотрудничества. *Insurance TOP*. 2016. № 3(№55) С. 26 - 27. URL : <https://forinsurer.com/files/file00579.pdf>
60. Улянич Ю.В. Зарубіжний досвід страхування аграрних ризиків та доцільність його застосування в Україні. Зб. наук. праць Уманського нац. ун-ту садівництва. 2013. Вип. 83. Ч. 1. С. 227 – 234.
61. Шегда А. В., Голованенко М. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: навч. посіб. за ред. А. В. Шегди. К.: Знання, 2008. 271 с.
62. Шумелда Я. Страхування: навч. посіб. К.: Бізон, 2007. 328 с.

63. Яворська Т. В. Конкурентне регулювання страхового підприємництва України. Актуальні проблеми економіки. 2013. № 8. С. 115 – 122.

Допоміжна

1. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 № 176/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995, № № 47, 48, 49, 50, 51, 52. ст. 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80>

2. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011, № 48-49, ст.536. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>

3. Положення про порядок провадження діяльності страховими посередниками : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1996 р. № 1523 URL:www.rada.gov.ua

4. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків : Затверд. Постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 р. № 590 URL: www.rada.gov.ua

5. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 1 лип. 2010 р. № 2404-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

6. Про державну підтримку сільського господарства : Закон України від 24 черв. 2004 р. № 1877-IV. URL: <http://portal.rada.gov.ua>

7. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лют. 2015 р. № 157-VII: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

8. Про затвердження максимальних розмірів страхових платежів за договорами міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : від 6.01.2005 р. № 5 URL: www.rada.gov.ua

9. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків : Закон України від 1 липня 2004 року N 1961-IV. URL: <https://zakon.help/law/1961-IV/edition25.07.2018/page4>

10. Про затвердження Порядку і правил здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації : Затверд. Постановою Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2017 р. № 676. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/676-2017-%D0%BF>

11. Про затвердження Порядку та правил обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, що може бути заподіяна третім особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 9.09.2002 р. № 944 URL:www.rada.gov.ua

12. Про затвердження Порядку та правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї : Затверд. Постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2002р. № 402 URL:www.rada.gov.ua

13. Про затвердження Порядку та умов надання сільськогосподарськими товаровиробниками державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур шляхом здешевлення страхових платежів (премій) і переліку сільськогосподарських культур та видів страхових ризиків (продуктів) на які у 2012 р. надається компенсація вартості страхових платежів (премій) : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серп. 2012 р. URL: <http://portal.rada.gov.ua>

14. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 р. № № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

15. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту : Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>

16. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 9 лют. 2012 р. № 4391-VI. URL: <http://portal.rada.gov.ua>

17. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 20 листоп. 2012 р. № 5495-VI: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр>

18. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

19. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : розпорядження від 30 груд. 2015 р. №1437-37-р: веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

20. Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг : Закон України від 12.07. 2001 р. № 2664-II. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

21. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003, №40-44. ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: rada.gov.ua
2. Офіційний сайт Державної податкової адміністрації України: URL: <http://www.sta.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Державної служби зайнятості URL: <http://www.dcz.gov.ua>
4. Офіційний сайт Держкомстату України. URL: ukrstat.gov.ua
5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: kmu.gov.ua
6. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: me.gov.ua
7. Офіційний сайт Міністерства праці та соціальної політики: <http://www.mlsp.gov.ua>
8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Національного банку України. URL: bank.gov.ua
10. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Пенсійного фонду України URL: pfu.gov.ua
12. Офіційний сайт Президента України. URL: prezident.gov.ua
13. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org.ru>
14. Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві URL: <http://www.social.org.ua/>
15. Офіційний сайт Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності URL: <http://www.fse.gov.ua>

ВИТЯГ

з рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків

1. Загальні положення

1.1. Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків розроблено з метою стандартизації процедур здійснення аналізу діяльності страховиків працівниками Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, своєчасного виявлення ризиків у діяльності страховиків.

1.2. Відхилення від рекомендованих значень показників, зазначених в Рекомендаціях, не є підставою для складання акту про порушення страховиком законодавства та застосування заходів впливу.

2. Тести раннього попередження

2.1. Тести раннього попередження – це система порівняння фактичних фінансових показників діяльності страховиків з визначеними Держфінпослуг показниками, їх узагальнення та оцінка ризиків діяльності страховиків.

2.2. Тести раннього попередження використовуються для визначення рівня фінансової надійності страховиків, який розраховується за даними річної фінансової звітності, складеної відповідно до Порядку складання звітних даних страховиків, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг № 39 від 03.02.2004.

Відповідно до Рекомендацій здійснюється аналіз капіталу, активів, перестраховування, страхових резервів, доходності, ліквідності і надається відповідна оцінка.

Оцінки виставляються по 4-бальній системі в залежності від діапазону, в який потрапило значення відповідного показника.

На основі проведених тестів раннього попередження страховики можуть отримати такі оцінки:

- „1” (стійка) – фінансові показники знаходяться на високому рівні;
- „2” (задовільна) – відсутні серйозні проблеми, фінансові показники знаходяться на середньому рівні;
- „3” (гранична) – фінансовий стан викликає побоювання, фінансові показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній;
- „4” (незадовільна) – вважається неприпустимим, фінансовий стан є дуже нестабільним.

2.3. Дані, які використовуються при розрахунку показників тестів раннього попередження, їх зміст та порядок розрахунку:

№	Термін	Зміст	Формула *
1	Капітал, Чистий капітал	Активи по балансу за вирахуванням нематеріальних активів та зобов'язань по балансу	Ф1: 280-010-430-480-620-630
2	Високоліквідні активи	Грошові кошти та їх еквіваленти	Ф1: 230+240
3	Зобов'язання, загальна сума зобов'язань	Зобов'язання по балансу	Ф1: 430+480+620+630
4	Дебіторська заборгованість	Всі види дебіторської заборгованості відповідно до балансу	Ф1: 50+160+170+180+190+200+ 210+060
5	Сума чистих премій	Валовий обсяг зібраних премій за вирахуванням частки, належної перестраховикам	P1: 010-020 [P1: 080-090]
6	Зароблені страхові платежі	Дохід від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя	P1: 070 **
7	Чистий прибуток/збиток	Чистий прибуток/збиток відповідно до звіту	Ф2: 220 (або 225)
8	Виплати і витрати	Страхові виплати та відшкодування, а також витрати, пов'язані з врегулюванням страхових випадків, збільшені на суму резервів збитків на кінець звітної періоду та зменшені на суму резервів збитків на початок звітної періоду	(P1: 240+320+330)+ P3(К)070-P3(П)070+ P4(К)070-P4(П)070
9	Прибуток від фінансової діяльності	Дохід від участі в капіталі та інші фінансові доходи за вирахуванням витрат від участі в капіталі та інші фінансові витрати	Ф2: 110+120+130-140-150-160)
10	Середній обсяг фінансових інвестицій протягом року	Сума довгострокових фінансових інвестицій, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств, та інших фінансових інвестицій та поточних фінансових інвестицій на початок і кінець звітної періоду, поділена на два	(Ф1: 040(П)+045(П) + 220(П) + 040(К) + 045(К) + 220(К)) / 2
11	Чисті страхові резерви	Страхові резерви за балансом за вирахуванням частки перестраховиків у страхових резервах	Ф1: 415-416

* Формули записані відповідно до форм звітних даних, затверджених Розпорядженням Держфінпослуг від 03.02.2004 № 39 „Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків” В квадратних дужках наводяться формули для страховиків зі страхування життя, якщо вони відрізняються від формул для страховиків з загальних видів страхування.

При записі формул в цій таблиці використовують такі умовні позначення: Ф1 – баланс, Р1 – розділ 1 звіту, Р3 – розділ 3 звіту, Р4 – розділ 4 звіту, (П) - на початок річного звітної періоду, (К) – на кінець річного звітної періоду, якщо не зазначено - на кінець річного звітної періоду

** Формула визначена тільки для страховиків з загальних видів страхування

2.4. Розрахунок показників

№	Показник	Метод розрахунку	Формула
1	Показник дебіторської заборгованості	ПДЗ = 100%* (Дебіторська заборгованість)/(Капітал)	$100 * (\Phi 1\ 050 + 160 + 170 + 180 + 190 + 200 + 210 + 060) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)$
2	Показник ліквідності активів	ПЛА = 100%* (Високоліквідні активи) / (Зобов'язання)	$100 * (\Phi 1230 + 240) / (\Phi 1430 + 480 + 620 + 630)$
3	Показник ризику страхування	ПРС = 100% * (Сума чистих премій за всіма полісами)/(Капітал)	Життя: $100 * (P1\ 080 - 090) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)$ Не життя: $100 * (P1\ 010 - 020) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)$
4	Зворотний показник платоспроможності	ЗПП = 100* (Загальна сума зобов'язань) / (Капітал)	$100 * (\Phi 1\ 430 + 480 + 620 + 630) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)$
5	Показник доходності	ПД = 100*(Чистий прибуток) / (Капітал)	$100 * (\Phi 2: 220 \text{ (або 225)}) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)$
6	Показник обсягів страхування (андеррайтингу)	ПА = 100*(Виплати і витрати)/(Сума чистих зароблених премій)	Не життя: $100 * (P1\ 240 + 320 + 330 + P3(K)070 + P3(\Pi)070 + P4(K)070 - P4(\Pi)070) / P1\ 070$
7	Показник змін у капіталі	ПЗК = 100*(Капітал (t))/(Капітал (t-1)-1)	$100 * ((\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)(K) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)(\Pi) - 1)$
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами	ПЗЧП = 100*((Сума чистих премій (t))/(Сума чистих премій (t-1))-1)	Життя: $100 * (P1(\Pi)\ (080 - 090) / P1(K)\ (080 - 090) - 1)$ Не життя: $100 * (P1(\Pi)\ (010 - 020) / P1(K)\ (010 - 020) - 1)$
9	Показник незалежності від перестраховування	ПНП = 100*(Чиста сума премій по всіх полісах) / (Валова сума премій по всіх полісах)	Життя: $100 * P1\ (080 - 090) / P1\ 080$ Не життя: $100 * P1\ (010 - 020) / P1\ 010$
10	Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу	ПВРК = 100% *(Чисті страхові резерви) / (Капітал)	Не життя: $100 * (\Phi 1\ 415 - 416) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)$
11	Показник доходності інвестицій	ПДІ = 100% *(Прибуток від фінансової діяльності) / (Середній обсяг фінан. інвестицій протягом року)	$200 * \Phi 2\ (110 + 120 + 130 - 140 - 150 - 160) / \Phi 1\ (040(\Pi) + 045(\Pi) + 220(\Pi) + 040(K) + 045(K) + 220(K))$

2.5. Фактична оцінка кожного показника визначається шляхом порівняння розрахованого значення показника з відповідною шкалою значень

№	Показник	Шкала	
		Не життя	Життя
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	1. $0 \leq \text{ПДЗ} < 50$ 2. $50 \leq \text{ПДЗ} < 75$ 3. $75 \leq \text{ПДЗ} < 100$ 4. $100 \leq \text{ПДЗ}$	1. $0 \leq \text{ПДЗ} < 50$ 2. $50 \leq \text{ПДЗ} < 75$ 3. $75 \leq \text{ПДЗ} < 100$ 4. $100 \leq \text{ПДЗ}$
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)	1. $95 \leq \text{ПЛА}$ 2. $80 \leq \text{ПЛА} < 95$ 3. $65 \leq \text{ПЛА} < 80$ 4. $\text{ПЛА} < 65$	1. $60 \leq \text{ПЛА}$ 2. $50 \leq \text{ПЛА} < 60$ 3. $40 \leq \text{ПЛА} < 50$ 4. $\text{ПЛА} < 40$
3	Показник ризику страхування (ПРС)	1. $\text{ПРС} \leq 100$ 2. $100 < \text{ПРС} \leq 200$ 3. $200 < \text{ПРС} \leq 300$ 4. $300 < \text{ПРС}$	1. $\text{ПРС} \leq 300$ 2. $300 < \text{ПРС} \leq 400$ 3. $400 < \text{ПРС} \leq 500$ 4. $500 < \text{ПРС}$
4	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	1. $0 < \text{ЗПП} \leq 20$ 2. $20 < \text{ЗПП} \leq 50$ 3. $50 < \text{ЗПП} \leq 75$ 4. $75 < \text{ЗПП}$, $\text{ЗПП} \leq 0$	1. $0 < \text{ЗПП} \leq 20$ 2. $20 < \text{ЗПП} \leq 50$ 3. $50 < \text{ЗПП} \leq 90$ 4. $90 < \text{ЗПП}$, $\text{ЗПП} \leq 0$
5	Показник доходності (ПД)	1. $50 < \text{ПД}$ 2. $25 < \text{ПД} \leq 50$ 3. $0 \leq \text{ПД} \leq 25$ 4. $\text{ПД} < 0$	1. $50 < \text{ПД}$ 2. $25 < \text{ПД} \leq 50$ 3. $0 \leq \text{ПД} \leq 25$ 4. $\text{ПД} < 0$
6	Показник обсягів страхування (андеррайтингу) (ПА)	1. $\text{ПА} \leq 50$ 2. $50 < \text{ПА} \leq 100$ 3. $100 < \text{ПА} \leq 110$ 4. $110 < \text{ПА}$	—
7	Показник змін у капіталі (ПЗК)	1. $10 < \text{ПЗК}$ 2. $5 < \text{ПЗК} \leq 10$ 3. $0 < \text{ПЗК} \leq 5$ 4. $\text{ПЗК} \leq 0$	1. $10 < \text{ПЗК}$ 2. $5 < \text{ПЗК} \leq 10$ 3. $0 < \text{ПЗК} \leq 5$ 4. $\text{ПЗК} \leq 0$
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	1. $40 \leq \text{ПЗЧП}$ 2. $33 \leq \text{ПЗЧП} < 40$ 3. $10 \leq \text{ПЗЧП} < 33$ 4. $\text{ПЗЧП} < 10$	1. $40 \leq \text{ПЗЧП}$ 2. $33 \leq \text{ПЗЧП} < 40$ 3. $10 \leq \text{ПЗЧП} < 33$ 4. $\text{ПЗЧП} < 10$
9	Показник незалежності від перестраховування (ПНП)	1. $50 \leq \text{ПЗП}$ 2. $40 \leq \text{ПЗП} < 50$ 3. $30 \leq \text{ПЗП} < 40$ 4. $\text{ПЗП} < 30$, $85 \leq \text{ПЗП}$	1. $80 \leq \text{ПЗП}$ 2. $65 \leq \text{ПЗП} < 80$ 3. $50 \leq \text{ПЗП} < 65$ 4. $\text{ПЗП} < 50$
10	Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	1. $0 < \text{ПВРК} \leq 50$ 2. $50 < \text{ПВРК} \leq 75$ 3. $75 < \text{ПВРК} \leq 100$ 4. $100 < \text{ПВРК}$, $\text{ПВРК} \leq 0$	—
11	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	1. $10 \leq \text{ПДІ}$ 2. $5 \leq \text{ПДІ} < 10$ 3. $0 \leq \text{ПДІ} < 5$ 4. $\text{ПДІ} < 0$	1. $30 \leq \text{ПДІ}$ 2. $10 \leq \text{ПДІ} < 30$ 3. $5 \leq \text{ПДІ} < 10$ 4. $\text{ПДІ} < 5$

2.6. Загальна оцінка визначається як сума фактичних оцінок по окремих показниках, помножених на відповідні коефіцієнти (враховуючи те, якими видами страхування (життя/не життя) займається страховик)

№ п/п	Показник	Коефіцієнт	
		Не життя	Життя
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	0,04	0,05
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)	0,10	0,125
3	Показник ризику страхування (ПРС)	0,06	0,075
4	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	0,18	0,225
5	Показник доходності (ПД)	0,06	0,075
6	Показник обсягів страхування (андеррайтингу) (ПА)	0,06	—
7	Показник змін у капіталі (ПЗК)	0,06	0,075
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	0,06	0,075
9	Показник незалежності від перестраховання (ПНП)	0,18	0,225
10	Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	0,16	—
11	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	0,04	0,075

2.7. Загальна оцінка округлюється до цілого числа за загальними правилами округлення.

2.8. Результати тестів раннього попередження є інформацією з обмеженим доступом, яка не підлягає розголошенню та опублікуванню в засобах масової інформації.

3. Оформлення результатів тестів раннього попередження.

3.1. Результати тесту для страховиків, що займаються видами страхування, іншими ніж страхування життя, записуються у таблиці наступного зразка

ТЕСТИ РАННЬОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ

на «__» _____ 200__ р.

(найменування страховика і звітна дата)

№ п/п	Вид показника	Розраховане значення	Оціночна шкала	Коефіцієнт	Фактична оцінка
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)		1.0<=ПДЗ<50 2.50<=ПДЗ<75 3.75<=ПДЗ<100 4.100<=ПДЗ	0,04	
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)		1.95<=ПЛА 2.80<=ПЛА<95 3.65<=ПЛА<80 4.ПЛА<65	0,10	
3	Показник ризику страхування (ПРС)		1.ПРС<=100 2.100<ПРС<=200 3.200<ПРС<=300 4.300<ПРС	0,06	
4	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)		1.0<ЗПП<=20 2.20<ЗПП<=50 3.50<ЗПП<=75 4.75<ЗПП, ЗПП<=0	0,18	
5	Показник доходності (ПД)		1.50<ПД 2.25<ПД<=50 3.0<=ПД<=25 4.ПД<0	0,06	
6	Показник обсягів страхування (андеррайтингу) (ПА)		1.ПА<=50 2.50<ПА<=100 3.100<ПА<=110 4.110<ПА	0,06	
7	Показник змін у капіталі (ПЗК)		1.10<ПЗК 2.5<ПЗК<=10 3.0<ПЗК<=5 4.ПЗК<=0	0,06	
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)		1.40<=ПЗЧП 2.33<=ПЗЧП<40 3.10<=ПЗЧП<33 4.ПЗЧП<10	0,06	
9	Показник незалежності від перестраховування (ПНП)		1.50<=ПЗП 2.40<=ПЗП<50 3.30<=ПЗП<40 4.ПЗП<30, 85<=ПЗП	0,18	
10	Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)		1.0< ПВРК <=50 2.50< ПВРК <=75 3.75< ПВРК <=100 4.100<ПВРК, ПВРК <=0	0,16	
11	Показник доходності інвестицій (ПДІ)		1.10<=ПДІ 2. 5<=ПДІ<10 3.0<=ПДІ<5 4.ПДІ<0	0,04	
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА					

3.2. Результати тесту для страховиків, що займаються страхуванням життя:

ТЕСТИ РАНЬОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ

на «__» _____ 202__ р.

(найменування страховика і звітна дата)

№ п/п	Вид показника	Розраховане значення	Оціночна шкала	Коефіцієнт	Фактична оцінка
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)		1. $0 \leq \text{ПДЗ} < 50$ 2. $50 \leq \text{ПДЗ} < 75$ 3. $75 \leq \text{ПДЗ} < 100$ 4. $100 \leq \text{ПДЗ}$	0,05	
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)		1. $60 \leq \text{ПЛА}$ 2. $50 \leq \text{ПЛА} < 60$ 3. $40 \leq \text{ПЛА} < 50$ 4. $\text{ПЛА} < 40$	0,125	
3	Показник ризику страхування (ПРС)		1. $\text{ПРС} \leq 300$ 2. $300 < \text{ПРС} \leq 400$ 3. $400 < \text{ПРС} \leq 500$ 4. $500 < \text{ПРС}$	0,075	
4	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)		1. $0 < \text{ЗПП} \leq 20$ 2. $20 < \text{ЗПП} \leq 50$ 3. $50 < \text{ЗПП} \leq 90$ 4. $90 < \text{ЗПП}$, $\text{ЗПП} \leq 0$	0,225	
5	Показник доходності (ПД)		1. $50 < \text{ПД}$ 2. $25 < \text{ПД} \leq 50$ 3. $0 \leq \text{ПД} \leq 25$ 4. $\text{ПД} < 0$	0,075	
6	Показник змін у капіталі (ПЗК)		1. $10 < \text{ПЗК}$ 2. $5 < \text{ПЗК} \leq 10$ 3. $0 < \text{ПЗК} \leq 5$ 4. $\text{ПЗК} \leq 0$	0,075	
7	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)		1. $40 \leq \text{ПЗЧП}$ 2. $33 \leq \text{ПЗЧП} < 40$ 3. $10 \leq \text{ПЗЧП} < 33$ 4. $\text{ПЗЧП} < 10$	0,075	
8	Показник незалежності від перестраховування (ПЗП)		1. $80 \leq \text{ПЗП}$ 2. $65 \leq \text{ПЗП} < 80$ 3. $50 \leq \text{ПЗП} < 65$ 4. $\text{ПЗП} < 50$	0,225	
9	Показник доходності інвестицій (ПДІ)		1. $10 \leq \text{ПДІ}$ 2. $5 \leq \text{ПДІ} < 10$ 3. $0 \leq \text{ПДІ} < 5$ 4. $\text{ПДІ} < 0$	0,075	
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА					

ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ КІЛЬКОСТІ СТРАХОВИХ ПОЛІСІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗЗБИТКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА НАПРЯМКОМ СТРАХУВАННЯ

№ п/п	Величина	Порядок визначення, розрахунок
1.	Прогнозна кількість реалізованих полісів в майбутньому	Визначається за допомогою маркетингових досліджень в сегменті страхового ринку. Такі дані передаються фінансовому відділу відділом маркетингу
2.	Витрати на ведення справи	Надаються актуаріями компанії або беруться до розрахунку аналогові значення таких витрат за даними компаній, які вже реалізовували послуги з даного виду страхування
3.	Витрати на здійснення виплат в страховому тарифі	Надаються актуаріями компанії або беруться до розрахунку аналогові значення таких витрат за даними компаній, які вже реалізовували послуги з даного виду страхування
4.	Прибуток на один поліс	Визначається актуаріями компанії або планується у тому ж розмірі або розмірі дещо меншому, ніж у компаній, які вже реалізовували послуги з даного виду страхування
5.	Середній страховий тариф	Визначається актуаріями компанії або планується у тому ж розмірі або розмірі дещо меншому, ніж у компаній, які вже реалізовували послуги з даного виду страхування
6.	Ставка доходу за інвестиціями	До розрахунку береться реальна ставка доходності за інвестиціями, яку компанія може отримати
7.	Страхова сума на поліс	Визначається експертним шляхом як середнє значення між максимально і мінімально можливими страховими сумами
8.	Страхова премія на поліс	Визначається множенням очікуваної страхової суми на страховий тариф
9.	Постійні витрати на поліс	Обраховуються множенням встановленого нормативу постійних витрат на страхову премію
10.	Постійні сумарні витрати	Обраховуються множенням постійних витрат на поліс на кількість полісів, які очікується реалізувати
11.	Дохід за інвестиціями на поліс	Обраховується множенням страхової премії на визначену ставку доходу за інвестиціями
12.	Витрати на здійснення виплат по полісу	Обраховуються множенням встановленого нормативу витрат на здійснення виплат на страхову премію
13.	Граничний валовий прибуток на поліс	Обчислюється за формулою: Страхова премія + Дохід за інвестиціями на поліс – Постійні витрати на поліс – Витрати на здійснення виплат на поліс
14.	Кількість полісів, які забезпечать беззбитковий режим роботи	Обчислюється за формулою: Сумарні постійні витрати / Граничний валовий прибуток на поліс